

BOSSCHE BRUGWACHTERSHUISJES

A photograph of a balcony with a blue and white striped awning. Several people are standing on the balcony, looking out. A sign on the balcony railing reads "de CAMPING officie". The balcony is attached to a brick building. In the foreground, there are green plants and red flowers.

SOCIAAL GELUK IN KLEINE HUISJES

WAT ZOU JIJ DOEN

**ALS JE TIJDELIJK EN GRATIS DE SLEUTEL KRIJGT
VAN EEN LEEGSTAAND GEBOUW IN JOUW BUURT?**

WAT HOUDT JE TEGEN?

**WAAR WACHT JE NOG OP? WEET JE DAT WIJ JOU
HIERIN KUNNEN BEGELEIDEN?**

WAT ZIJN JOUW VERLANGENS?

**IETS EIGENS, IETS MOOIS, IETS LEUKS, IETS
ZINVOLS, IETS URGENTS, IETS LIEFS, IETS GEKS?**

COLOFON

Uitgave Stichting Weeshuisjes
www.weeshuisjes.nl

Redactie Imke van Dillen,
Renske van Dillen, Patrick Lijdsman,
Brigitte de Swart

Beeldredactie Imke van Dillen en
Anna van der Wedden

Fotografie Peer Reede, Peter Ekels,
Marieke Viergever [portretten],
Huub Hendriks, Jasper Toelie,
Pander Roos, Bea Kolk, Marc Bolsius,
e.v.a.

Vormgeving Patrick Lijdsman

Collages Margit Mulder

Support Bruce Bax

Druk Damen Drukkers

ISBN 97 89 09 03 71 66

Verhalenschrijvers Henri Swinkels,
Imke van Dillen, Renske van Dillen,
Patrick Lijdsman, Bart van Dongen,
Ivonne van der Velden, Eric Alink,
Monique Broekman, Corrie Smetsers,
Hanneke van der Werf,
Maaïke Ambags, Jane Domaliç.

Huismeester Peter van der Kloek

Poëzie Kerti Mulatság, Doeko L,
Bluem, Yvo Nafzer.

Promotie Nick van der Schoot,
Imke van Dillen.

DONEER

scan de qr-code
of doneer rechtstreeks op
NL96 TRIO 0379 6706 66

Portretten van Keesje Hoes,
Marieke Viergever, Boris van Meurs,
Mara Huibers, Gepke Bruinsma,
Lisa Schagen, Marja Käss,
Patrick Lijdsman, Brugwachter Teus,
Remco Bakker, Jeroen van den Broek,
Feline Pouwels, m.m.v. Neeltje Wijtvliet.

Dit boek is tot stand gekomen met
impulsgelden van provincie Noord-
Brabant, Kunstloc Brabant.

Naar een idee van Patrick Lijdsman:
"Dit moet toch echt vastgelegd
worden!"

Met dank aan iedereen die persoonlijke
verhalen, foto's en ideeën deelde
voor dit boek. En vooral een groot

DANKJEWEL aan al die mooie mensen
die in de afgelopen jaren op hun eigen
manier hebben bijgedragen aan sociaal
geluk in deze kleine huisjes!

FILMPJES OVER SOCIAAL GELUK IN KLEINE HUISJES

VOLG ONS

www.weeshuisjes.nl
linktr.ee/stichtingweeshuisjes
@sluismeesterzijn
@campingkoffientent
@weeshuisjes

SOCIAAL GELUK IN KLEINE HUISJES

Henri Swinkels
Directeur - Bestuurder KunstLoc Brabant

GELUK ZIT IN EEN KLEIN HOEKJE

We weten het eigenlijk wel: geluk zit in een klein hoekje. En toch passeren we dagelijks tal van die hoekjes zonder het geluk dat erin verborgen zit op te merken. Zeker als ze tot het vaste decor behoren, waarin we ons dagelijks bewegen. Alsof vanzelfsprekendheid al niet een basis van geluk zou kunnen zijn.

De Bossche brugwachtershuisjes zijn van die hoekjes die ooit louter functioneel diensdeden als verkeersregelaars tussen varende en rijdende verkeer. En, nu de vaarroute is verlegd, verweesd zijn achterbleven. Rationeel bezien als nutteloos relict van wat er eens toe deed, maar voor wie het wil zien zijn het kleine hoekjes van geluk.

En het wonderlijke is misschien wel dat het geen verbouwing vroeg, maar slechts de mogelijkheid om het anders te gaan gebruiken. Het vraagt misschien wat verbeeldingskracht om in de ogenschijnlijk nutteloze huisjes een hoekje te zien waar het geluk in zit. En dat is de grote kracht van dit geweldige initiatief: verweesd erfgoed voorzien van een nieuwe bestemming, eenvoudig door het anders te gaan gebruiken.

Want uiteindelijk zijn het de mensen in de buurt, de gebruikers, bezoekers en passanten, die deze plekken van een nieuwe betekenis en waarde voorzien. Het zijn de kunstenaars en makers, die als ware arrangeurs hier de betekenisvolle plekken en momenten van geluk creëren.

En plotseling zijn de huisjes niet langer verweesd, maar geadopteerd. Als een waardevolle plek in het leven van velen. Een plek waarin natuurlijk altijd al geluk zat, maar waarvoor we iemand nodig hadden die ons allen de ogen opende. Wat een geluk dat Stichting Weeshuisjes ons dit sociaal geluk in kleine huisjes heeft doen herontdekken.

Ik wens je veel leesplezier en inspiratie.

HET WORDT VAST GOED

BOUWSTENEN

Mijn overgrootvader, opa en mijn vader zaten allemaal in het vastgoed. Ik ook. Mijn eerste baan krijg ik in 1993 door een advertentie die ik plaats in het blad 'Vastgoedmarkt' met de titel: "neem mij in dienst en HET WORDT VASTGOED". Na zeven jaar begint er iets te knagen bij me. Een auto-ongeluk schudt me op een dag flink wakker. Zo goed bleek ik niet te zijn voor iedereen. Het waren omwonenden die bezwaar maken, zalen vol. De weerstand die bewoners mij tonen, maakt diepe indruk op mij. Ik realiseer me meer dan ooit dat wij mensen sterk verbonden zijn met onze leefomgeving. Als er iets in die omgeving verandert, heeft dat dan ook een grote impact. Ik vraag me af of je van die weerstand een kracht kan maken en heb er uiteindelijk mijn levenswerk van gemaakt.

In mijn eigen 's-Hertogenbosch vervolg ik mijn onderzoek met burgerinitiatieven. De verweesde huisjes trekken onder meer mijn aandacht: huisjes die verlaten zijn en waar nauwelijks naar wordt omgekeken. Ik merk op dat juist bij de gratie van verwijzing het verlangen van mensen helder wordt. Samen met andere omwonenden willen we ons ontfermen over dat wat verlaten is.

Weeshuisjes noem ik ze: gebouwtjes waar iedereen even tijdelijk vader en moeder voor kan zijn. Ik ontwikkel een manier om het mensen makkelijk te maken en vooral heel leuk om je eigen buurt vrolijker, zinvoller en levendiger te maken; veel bewoners willen namelijk best hun betrokkenheid tonen aan de leefomgeving maar weten niet hoe. Samen met anderen richten we Stichting Weeshuisjes op en zorg voor materialen die nodig zijn, faciliteer de "storytelling" en promotie van de initiatieven en regel de financiering van dit alles.

Mijn onderzoek bestaat al die jaren uit learning-by-doing. Op een dag krijg ik de vraag: "Wie begeleidt de overgang van de brugwachtershuisjes?" Ik besluit mijn nek uit te steken en zeg: "Geef die sleutel maar aan mij en ik laat jullie zien hoe je actieve betrokkenheid van burgers teweeg kan brengen." De drie verweesde brugwachtershuisjes blijken in alle symboliek uitiem geschikt. Met een team van zes mensen vertrouwen we deze sleutel in vijf jaar tijd toe aan meer dan 600 'brugwachters'. Zonder contract. Puur gebaseerd op vertrouwen en belangeloosheid. De rauwe maritieme plekken aan het water inspireren tientallen lokale kunstenaars

en honderden bewoners om iets tijdelijks te bedenken én uit te voeren. Kleine initiatieven - klein en beheersbaar, veelal in co-creatie tussen stadsgenoten die elkaar niet eerder kenden maar verbonden zijn door een huisje. →

DE HUISJES KRIJGEN TIJDELIJKE IDENTITEITEN WAAR MENSEN AAN KUNNEN DEELNEMEN:

Seinrite • Radio Brugwachter • Sluis 0
Jutters • Sluismeesterzijn • Moderne Biecht
• Camping Koffietent • MoNUment van de
Tussentijd • Gloor • Ruilloket • WeesLive
• In Staat van Tussentijd • Schrijvershuisje •
Broedloket • Fototerras Sluis0 • Kameraden
café • Grote vragen, kleine tekeningen •
Britt & Lynn blijven slapen • Ikbenbosch •
Waar wachten we nog op? • Stroomafwaarts
• Zusjesaandesluis • Pageloader •
Verzamelliefde • Instrumentenbieb
• Stekjesbieb • Minibieb • e.v. a.

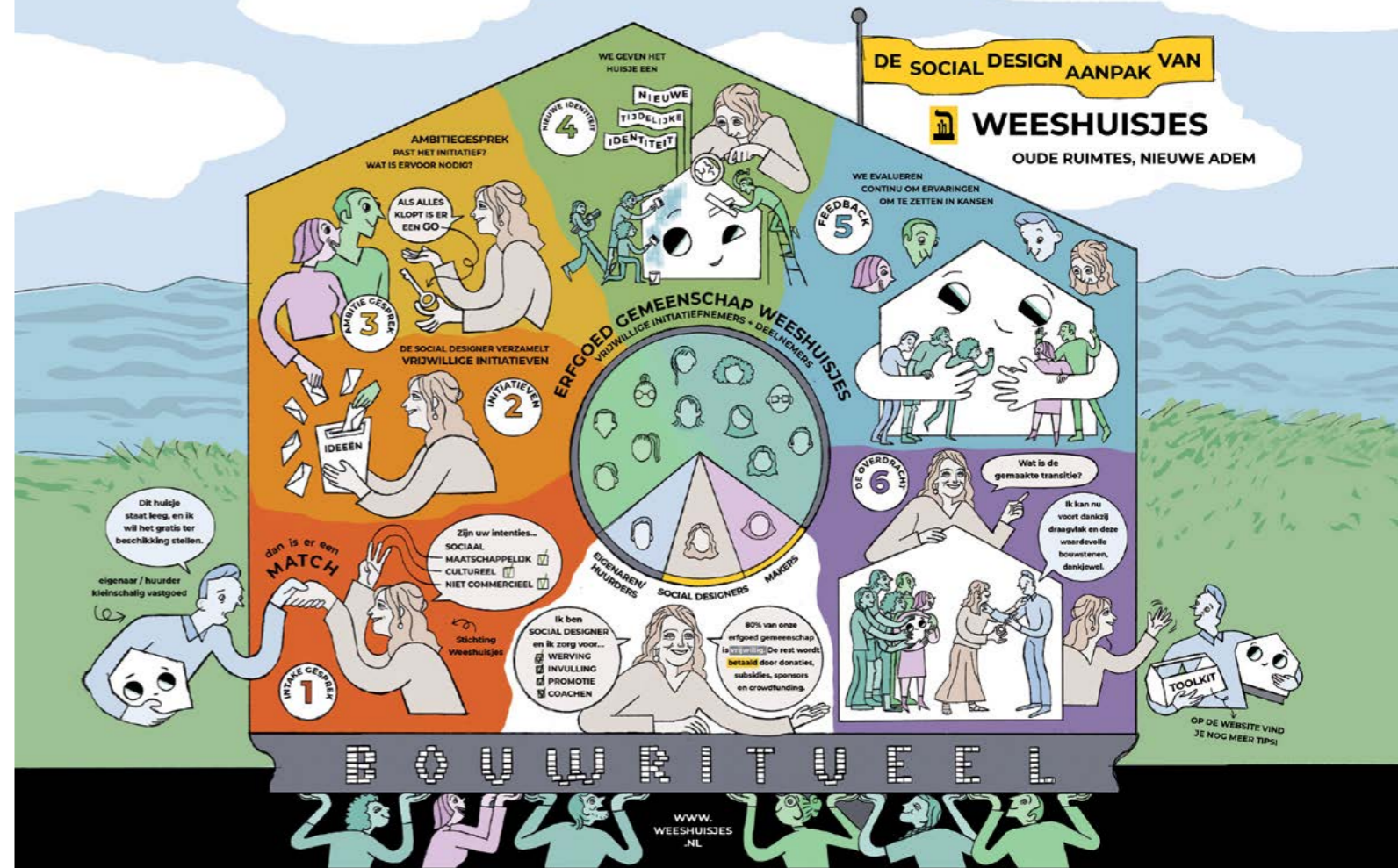
← De deelnemers zijn er blij mee en bij velen verandert ook daadwerkelijk wat in hun eigen leven. Eén van onze buurtinitiatieven in de huisjes blijkt de langste adem te hebben: Camping Koffietent op de Orthenbrug.

Een sociale koffietent waar nog steeds iedereen tijdelijk campingbaas mag zijn. Met een boodschap die oproept tot het aannemen van een ontvankelijke houding: 'je mag hier situaties vertrouwen wat er ook gebeurt.' Er wordt goed voor het huisje gezorgd, je ziet het stralen. Met magisch mooie ervaringen als resultaat. We ervaren hier nog dagelijks sociale rijkdom die zich uit in zachtmoedigheid, barmhartigheid, creativiteit en vrolijkheid.

BOUWRITUELEN

In het ontwerpen en begeleiden van de beschreven initiatieven, werkte ik volgens de principes van de Bouwrituelen; oeroude wijdingsrituelen die ik in een nieuw jasje heb gestoken. Ik ontdekte namelijk dat de overgangsfase van geen bestemming naar mogelijke bestemming, een bepaald sentiment losmaakt. Het is precies die fase die zich ervoor leent om elkaars betrokkenheid bij de omgeving zichtbaar te maken. Als je Bouwrituelen samen met de gemeenschap ontwerpt, markeer en vier je samen bewust de overgangsfasen in de levenscyclus van bouwwerken. En dat heeft een transformatieve werking. Met dit transformatieve karakter van een bouwritueel heb ik het antwoord gevonden op hoe weerstand om te buigen is naar gezamenlijke positieve (draag) kracht. Op een eigentijdse spontane manier lukt het ons om zorgvuldig afscheid te nemen van het oude en vorm te geven aan de tussentijd.

Op dit moment weten te weinig mensen dat ze verbinding kunnen maken met de bebouwde leefomgeving. Veel mensen verlangen juist naar de verbinding met gebouwen en ervaren hoe kaal het is als ze geen gelegenheid krijgen om hun betrokkenheid te tonen. Daarom is het belangrijk dat doelbewust bouwrituelen worden geïnitieerd. Dus: laten we ons niet langer inhouden en onbaatzuchtig opstaan voor gemeenschapszin vanuit gebouwen in onze eigen leefomgeving, ook als we daar geen eigenaar of huurder van zijn. We hebben allemaal onze passies en dingen waarin we goed zijn. Daarmee laten we onze eigen leefomgeving opbloeien, zodat deze sociaal rijker en aantrekkelijker wordt. Zo gaan we ons ook meer onderdeel voelen van dit stukje wereld. En dan wordt het vast goed! 🏠

Na vijf jaar ontdekten we dat de manier waarop we werken bij Stichting Weeshuisjes een terugkerende cyclus is die we met de Bossche weeshuisjes doorlopen hebben. Kunstloc gaf ons budget

om een gereedschapskist te ontwikkelen voor anderen die geïnspireerd zijn en zelf aan de slag willen in de eigen leefomgeving. Zo zijn we sinds 2022 ook in Helmond actief met de weeshuisjes.

Jonge maker Jill Heesbeen maakte met ons daarom deze infographic die onze social design aanpak in beeld brengt.

ZONDER FUNCTIE

In het huisje hangt een boei,
aan een touwtje, aan de muur.
Het object is nooit gebruikt,
heeft geen kennis van iets nats.

Nog nooit heeft deze boei
iemand's leven mogen redden.
Het oranje rode ding,
hangt slechts doelloos aan de muur.

Nu nimmer meer een schip
dit kanaal bevaren zal,
is de kans op roem verkeken
voor de altijd trouwe boei.

We hebben veel gemeen,
de reddingsboei en ik:
we zitten hier alleen,
tot de allerlaatste snik.

Er zit niets anders op dan springen,
zo, het koude water in.
De Willemsvaart begroeten, met
in mijn handen strak de boei.

Zo word ik dan toch gered,
tegen beter weten in.
En de reddingsboei die krijgt
aan het einde toch nog zin.

Yvo Nafzger

Boris van Meurs
Mara Huibers
Campingbazen Camping Korffletent
Docent Filosofie en Docent Social Work

“Leuke sfeer hier; van mens tot mens. De verschillen vallen hier weg. Mooi dat het uitgaat van het principe om te delen dat is gebaseerd op vertrouwen. We zijn blij dat dat werkt.”

fotografie marieke viergever

BRUGBLOEMEN

Ik zocht een plek waar ik me net zo thuis zou voelen als thuis, maar dan met rust. Ik zocht een plek in de binnenstad van Den Bosch, maar dan met rust. Ik had Long-COVID, drie kinderen en een zieke man thuis. Ik wilde tijd voor mezelf en Imke stelde het brugwachtershuisje op de Anthoniebrug voor. Het brugwachtershuisje! Daar reed ik meerdere keren per dag langs, fantaserend over wat mensen daar deden. Het was iets met creativiteit en iets met sociale cohesie. Alles wat ik niet was. Ik was alleen maar moe, verre van creatief, en had al helemaal geen zin in sociale cohesie.

“Het lijkt me fantastisch maar ik heb niks te brengen, ik kom alleen maar halen. Rust halen.”

Imke vond het een prachtige invulling van de tijdsgeschiedenis: een Long COVID-patiënt laten revalideren in een brugwachtershuisje. “Ga morgen al, je kunt er gewoon in.”

Ik opende het huisje en vond de resten van de vorige bewoners: tekeningen van kinderen, stapels flyers van hartverwarmende initiatieven die alweer voorbij waren, koffie, wat hondenbrokjes, thee en een bedieningspaneel van de sluis. En de energie stroomde mijn lichaam in. Ik zat in een echt brugwachtershuisje, elke maandag, woensdag en vrijdag zou de sluis door een echte sluismeester geopend worden. Geopend worden? Gesloten worden! Vanaf nu praatte ik sluismaal. Vanuit mijn brugwachtershuisje.

Via ‘gratis op te halen’ van Marktplaats richtte ik het huisje in, aangevuld met eigen schapenvellen. En ik ging daar zitten. Rust. Ik begon op Instagram een #dailyriverview, elke dag een foto van hetzelfde punt op de Zuid-Willemsvaart. Adembenemend mooi. Geen foto werd hetzelfde.

Ik scharrelde wat om het huisje en verzamelde de verschillende bloemen. Hier wilde ik wat mee. Het huisje zou verdwijnen; wat zou er met de bloemen gebeuren? Onder de Instagram-titel #brugbloemen begon ik de bloemen te drogen. Ik wilde ze vereeuwigen. Ik leerde mezelf de techniek van blauwdrukken. Uitproberen, weggooien, ander licht opzoeken, bloemen beter drogen, nieuw papier kopen, blauwdrukjes spoelen, ophangen aan een lange waslijn dwars door het huisje heen. Twee maanden lang ging ik elk moment dat ik kon naar mijn brugwachtershuisje om keihard te werken. De rust die ik zocht, vond ik door creatief aan de slag te gaan. Aan mijn eigen project. Een energie die ik lang niet gevoeld had. Het brugwachtershuisje bood dat aan, een onmogelijke plek om je niet thuis te voelen. Om niet creatief te zijn. Om niet aan sociale cohesie te doen. Mijn brugwachtershuisje. 🌸

Maaikje Ambags
Citymarketing Den Bosch Partners
Buurtbewoner

“Het is heel populair onder de vrijwilligers, het zijn de kleine contactmomenten die ertoe doen. Op het ene moment hoor je van iemand uit de buurt een verhaal over deze plek die je op een ander moment weer door kan vertellen aan mensen die de plek nog niet kennen.”

Pauline Verhoeven
Campingbaas Camping Korflietent
Beleidsmedewerker Centraal
Orgaan Voor Azielzoekers

fotografie marieke viergever

JE KUNT DE GULLE KRACHT VAN EEN GEMEENSCHAP PAS BEGRIJPEN ALS JE ER DEEL VAN UIT MAAKT

Maaike Ambags
Citymarketing Den Bosch Partners
Buurtbewoner

Om elf uur zou hij komen. De echte sluismeester. Ik zou dan het brugwachtershuisje verlaten. Hij zou de sleutel uit het kluisje pakken en de sluis gaan openen. Misschien zou hij een van mijn koffiekopjes pakken om wat te drinken, of zelfs een dropje pakken. De eerste boten lagen al klaar om de sluis in te gaan. Ik moest maar snel gaan.

De eerste weken als bewoner van het brugwachtershuisje wilde ik weg zijn als de echte sluismeester kwam. Het voelde gek hem te ontmoeten. Ik zat daar in mijn eigen bubbel en dit was een andere wereld. Een dubbele functie van het huisje. Als een voyeur ging ik dan van een afstandje kijken. Hoe hij zijn auto naast de brug parkeerde en mijn huisje binnenging. Hoe hij de sluis opende en wat woorden wisselde met de schippers. Hoe mijn sluis geschut werd en hij vervolgens naar de volgende sluis vertrok. Met de auto. De scheiding van deze werelden beviel mij prima. Ik zat hier voor rust en even niet voor nieuwe mensen in mijn leven.

DE ECHE TE SLUISMEESTER

“Zo, lekker creatief bezig?”

Ik stond met mijn handen in het water blauwdrukjes te spoelen en was helemaal de tijd vergeten. De echte sluismeester stond naast me.

“O sorry, ik ga al,” riep ik wat verward.

Hij gaf aan dat hij helemaal geen last van mij had, als hij maar bij het bedieningspaneel kon. Ik keek naar het paneel waarop de natte blauwdrukken in de zon lagen uit te droppen.

“Je bent niet de eerste, hoor!” Hij lachte breeduit.

Hij hielp mij het paneel vrij te maken en we raakten aan de praat. Over het sluismeester zijn, de gekke verhalen (er kwam in het verleden weleens een lijk mee de kolk in), de leuke verhalen, de gevaren. Gevaren? Ik keek naar het schattige huisje waar we in stonden. Mijn veilige haven met prachtig uitzicht gevaarlijk?

“Waarom denk je dat al die brugwachtershuisjes tegenwoordig hoog gebouwd worden?”

“Uuh, beter uitzicht?”, probeerde ik.

“Zodat een schipper de sluismeester geen klap kan verkopen!”

Er volgden verhalen over de soms agressieve schippers die het oneens waren met de sluismeester en dan verhaald kwamen halen. Over de kwetsbaarheid van een sluismeester in een huisje aan het water. Het werd een mooi en dierbaar gesprek in ons gezamenlijke brugwachtershuisje. Een plek waar de lieve, mooie initiatieven van Stichting Weeshuisjes samensmelten met de soms rauwe wereld van de echte sluismeester. Historie en heden samen in één huisje. Met in de toekomst een mooi, hoog, veilig huisje. 🏠

**Hoe hij de
sluis opende
en wat
woorden**

wisselde met de schippers

IN STAAT VAN TUSSENTIJD

Vanuit mijn raam kijk ik sinds 2007 uit over de Zuid-Willemsvaart, zie ik de mooie oude huizen aan de overkant en in de donkere winteravonden door de kale bomen de verlichte Sint-Janskathedraal als stille, eeuwenoude getuige.

Ik genoot van de grote schepen die langs ons huis voeren. Vooral in de winter, als in de kajuit het licht aan was, de schipper aan het roer. De gelijktijdigheid van werelden, ook die van mij, waarvan ik kijkend vanuit mijn raam deelgenoot mocht zijn. De grote schepen worden nu omgeleid via het Máximakanaal en hebben plaatsgemaakt voor felgekleurde, grote, bestuurbare eenden, mensen staand op surfplanken peddelend over het kanaal, kano's, luidruchtige feestboten, gezinnen die een tochtje maken. Sinds het coronatijdperk gaan de burens en ik vaker aan het kanaal zitten. We hebben kleine tuintjes zonder zon en het Zuid-Willemspark, zoals de plek nu heet, is een fijne, grote, gemeenschappelijke voortuin. Er ontstaan als vanzelf gesprekken in die vreemde tussentijd, waar nu een einde aan gekomen lijkt. Hoewel we dat nooit zeker weten.

De brugwachtershuisjes hebben hun oorspronkelijke functie verloren en

zijn de afgelopen jaren als verweesden geadopteerd door verschillende tijdelijke eigenaren. Kunstenaars en buurtbewoners lieten zich inspireren door deze huisjes, die het kanaal verdelen in hoofdstukken waar even stil kan worden gestaan en waar ruimte gemaakt wordt voor ontmoeting.

In 2017 mocht ik het spits afbijten met het project 'In staat van tussentijd'. Ik kreeg de sleutel en nam de plek in van de sluismeester bij Sluis 0 op de Anthoniebrug. In het huisje werd ik toeschouwer van een hectische wereld in beweging. Fietsers, auto's, voetgangers, die mij nauwelijks opmerkten. In het brugwachtershuisje tikte de tijd anders en door het project ontdekte ik wat dat kan doen met mensen.

Sluismeesters van verschillende generaties nodigde ik uit om op bezoek te gaan bij plekken rondom het brugwachtershuisje; de Jordanese kapper, het bejaardentehuis, de NOS-studio en een klokkenmaker. Daar maakte ik foto's en geluidsopnames van, waarmee ik het brugwachtershuisje transformeerde tot een letterlijke spiegel van de omgeving. Ontdaan van de oorspronkelijke functie, kon de plek alles zijn en worden.

Sluismeester Peter Diepenhorst wilde meneer Tijdink na jaren weer ontmoeten in het bejaardentehuis, en andersom hebben we een soeplunchbijeenkomst georganiseerd in het brugwachtershuisje. Meneer Tijdink kwam met zijn vrouw vanuit de Achterhoek in het bejaardentehuis aan het kanaal wonen, omdat zijn beide dochters in Den Bosch werkzaam waren. Het bedrijf van zijn dochters was aan de andere kant van het kanaal, waardoor hij elke keer langs het brugwachtershuisje kwam. Zo kwam hij in contact met sluismeester Peter, met wie hij regelmatig kwam buurten. Op die plek, uitkijkend over het water, en de wereld in beweging, hadden zij gesprekken die nergens anders plaats konden vinden. Meneer Tijdink was dementerend, maar hij herkende Peter toch, en in het vertrouwde brugwachtershuisje droeg Peter een gedicht voor dat hij destijds voor hem had geschreven. Het was van een ontroerende schoonheid, dit contact tussen twee mooie mensen die er inmiddels niet meer zijn.

Monique Broekman
Beeldend Kunstenaar
Buurtbewoner

Wonderlijk toch dat vier muren, wat ramen en een dak op een specifieke plek een betekenis kunnen krijgen, ruimte scheppen voor sociaal geluk en aandacht in een bewegende wereld waarin de tijd door lijkt te razen. Het brugwachtershuisje is nu alweer een tijdje leeg, wachtend op een volgende, laatste fase. Als ik naar het huisje kijk, dan zie ik niet langer een onbemande, anonieme plek, maar kijk ik door de tijd en muren heen, hoor ik Peter het

gedicht voordragen voor een glunderende meneer Tijdink en hoor ik opnieuw de (levens)verhalen van alle andere sluismeesters.

Kleine huisjes als markeringen in de tijd op een tweehonderdjarig kanaal als tijdbalk, die ieder een eigen karakter hebben. Ze geven ruimte voor intieme gesprekken, troost en ontmoeting, en inspireren tot nieuwe gedachten. 📖

SAMENKRACHT

Woorden bewegen zich tussen lichamen, langs ledematen, in hoofden waar zij ruimte opeisen om open te staan voor andere gedachtes dan er tot dan toe waren. Elk gesprek een experiment, waarvan de uitkomst hoogst onzeker is. Wat een geschenk om elke dag opnieuw te mogen spreken, luisteren, ontdekken wat de ander beweegt om tot nog rijkere taal te komen.

Als we het hebben over taal, dan denken we vaak aan de woorden waarvan we ons bedienen. Het zijn diezelfde woorden, die ook zo vaak tekortschieten in ons leven en waarbij we ons realiseren dat er andere talen zijn die minstens zo rijk en krachtig zijn. Het zijn de talen die we spreken in expositieruimtes en concertzalen, het zijn de krabbels tijdens vergaderingen, het is de onverwachte lijn in de muziek die ons raakt. We moesten het in wisselende lockdowns door Covid noodgedwongen vaak alleen doen op onze kamertjes, dat beeld en die muziek maken. Elkaar opzoeken was lastiger dan ooit.

En dan zijn daar op een helblauwe wintermorgen aan Sluis 0 de tonen van Superfluid in ongeleide beweging, zoals het water dat onderlangs stroomt wanneer de sluis gesloten wordt. Een gitaar, een keyboard en een voorzichtige, bij vlagen oersterke vrouwenstem vullen de ruimte, waar intussen koffie, papier, potloden en inkt hun werk beginnen te doen. Ergens in de ruimte tussen deze voor elkaar onbekende mensen, ontstaat een samenkracht waarin de verschillende talen in een volkomen vanzelfsprekendheid samenkomen in veel meer dan een kunstwerk. Vloeiend, speels en vol vertrouwen geeft ieder de zo vertrouwde eigen taal uit handen aan de ander, om erop te mogen voortborduren.

Er ontstaat iets, ja, een film met geïllustreerde beelden, poëzie en muziek, maar er ontstaat tegelijk iets veel groter: sociaal geluk. Iedereen die er op die morgen is of later aan komt waaien om te luisteren, te vertellen, beeld te maken, heeft het gevoeld. Het is dat gevoel, dat zich in de afgelopen vijf jaar als een gestage stroom langs alle activiteiten in en rond de verweesde brugwachtershuisjes bewoog.

De aanvankelijke twijfel: *is dit ook voor mij?*, het aantrekken van de stoute schoenen: *ik doe het gewoon!* en de uiteindelijke verbondenheid, die voor zovelen van ons een verandering, klein of groot, in gang heeft gezet. Dat is de werkelijke rijkdom van het experiment op deze grond. Het verlaten van een deel van deze grond, de huisjes, is geen gemis, omdat we vanaf hier kunnen voortbouwen op nieuwe grond, om weer nieuwe verbindingen te maken. We stromen gewoon mee, laten deze huisjes op hun plek en gaan vol vertrouwen op zoek naar nieuwe experimentele grond. 🏠

Renske van Dillen
Kerti Mulatság, dichtster
Voorzitter Stichting Weeshuisjes

ONTSTAAN

Ik bouw, beth, dit huis
op fundamente van
verse ademtocht

ik bouw dit huis op
in innige omhelzing met jou, jullie
in oergrond van verbinding

wij bouwen dit gedragen huis
ontstaan in beweging
van liefdevolle deling tot wat voorligt

open ruimte waar vanaf hier zal zijn

dak boven hoofd
grond onder voeten
muur om te leunen
in vruchtbare aarde

en dan wanneer het open regent
spoelt alles zomaar schoon
wordt houvast een soepel stromen

zij vindt tenslotte grond
in teder fundament
van geborgen samen zijn

Kerti Mulatság,
2020

“Dit is voor mij de eerste plek waar ik kon oefenen met anders werken. In plaats van werken vanuit het ‘moeten’, kies ik ervoor dat ik gewoon mag genieten en oefenen met grenzen aangeven. Hier sta je midden in de maatschappij, je komt hier alle soorten mensen tegen.”

Gepke Bruinsma
Mom to be

fotografie marieke viergever

Om het niet te filosofisch te maken:

hier zijn dus stenen doorheen geloofd om later dijken mee te verzwaren door hoog en laag in elkaar over te laten lopen.

Keien!
Voor op dijken!
Nog voor de kunst erin kwam!

Doeko L.

DRIJVENDE KRACHTEN

Wie langdurig zijn ogen sluit, kan z'n hoofd in een huisbioscoop veranderen.

Dat biedt troost, zeker hier. Terwijl ik nagenoeg horizontaal lig, komen aan de binnenkant van mijn ogen zelfgeknutselde filmpjes voorbij. Ik zie een landschap in Mongolië, zeecontainers met verse woorden, een vrijpartij. Al minstens een half uur kijk ik uiterst geconcentreerd, zonder cola of popcorn. Alles liever dan beseffen waar ik ben, want dan voel ik pijn.

“Het is een diep kanaal,” zegt de tandarts. Hij heeft recht van spreken. Zijn praktijk, waar ik al dertig jaar kom, ligt aan de Zuid-Willemsvaart bij Sluis 0. Hij pakt iets metaligs van zijn werkblad, hoor ik. In m'n hoofd lopen de kalmerende videobeelden van een fietsvakantie in Cornwall vast. Te heftig, het gekraak van kies en kaak. “Nog even,” sust de tandarts.

Elke mens is een verzameling kanalen, heb ik in de loop van mijn leven ontdekt. Wortelkanalen. Gehoorkanalen. Maagdarmkanalen. Traankanalen oftewel *canaliculi lacrimales*. En geboortekanalen, al zijn die aan vrouwen voorbehouden. Elk van ons is een bewegende kaart van Rijkswaterstaat. Volgens de Chinese geneeskunst – het blijft een wat ongemakkelijk begrip in een land dat Tibetanen en Oeigoeren kwelt – telt het lichaam zelfs energiekanalen. Veertien, maar liefst.

Zijn de mijne stilletjes gedempt? Moeizaam kom ik overeind uit de tandartsstoel. Het wortelkanaal en ik lopen verdoofd de praktijk uit. Buiten kijk ik naar de twee brugwachtershuisjes die de sluis flankeren. Als Bosch' jongetje dacht ik dat de geüniformeerde brugbedienden in hun huisje woonden en sliepen. Dat vond ik nogal een offer. Vanwege ruimtegebrek bleven zij vermoedelijk kinderloos, maar ze koesterden de kempenaren en andere passerende vrachtschepen als hun kroost: de Vooruitgang, de Patria, de Eendracht, namen die aan een verdwenen land herinneren.

Ze zijn me lief, de stalen huisjes. Zelfs na hun officiële buitengebruikstelling waken zij nog over bruggen, oevers en water. Dag en nacht, zonder morren – noem het plichtsbesef. Waarom krijgen brugwachtershuisjes nooit een lintje? Mogelijk omdat ze zich niet met een smoes naar het stadhuis laten lokken. Een brugwachtershuisje blijft op zijn post.

Langs het kanaal fiets ik naar m'n werkplek in de Sint Josephstraat. Bovenste bureaulade, paracetamol. Twee stuks, want het kanaal zeurt na. Maar er is een plezierig vooruitzicht. Zodra de pijn zakt, zal ik naar Camping Koffietent in het brugwachtershuisje bij de Citadel fietsen. Caffeïne in paracetamol is een bron van genade, maar in koffie is zij lekkerder.

Eric Alink
Stadschroniqueur
Schrijver

Eerlijk is eerlijk. Het heeft een halve eeuw gekost voor ik veel van de brugwachtershuisjes ging houden. Ik ben een fietser, heb geen rijbewijs. Honderden keren heb ik de onverstoorbare brugbedienden vervloekt, als ze bij voorkeur gedurende wolkbreuken hun slagbomen lieten zakken. Toch heeft het eindeloze oponthoud me ook leren verzoenen met samsara, lot en karma. Brugwachters zijn vermomde leermeesters van de Lauf der Dinge.

Tegen vieren is het wortelkanaal kalm. Campingbaas Erik, die vandaag horecadienst heeft, verwelkomt me. Zijn koffie is zo uitmuntend dat de hunker voor anker gaat. Doe er nog maar eentje. We kletsen. Over duurzaamheid, citroenijs, ethiek, Granada en de dode dichter Hans Vlek. De campingbaas-van-dienst blijkt een fanatieke sportman. Wekelijks loopt hij honderd kilometer hard. 's Winters zwemt hij graag in de Zuid-Willemsvaart. Zijn gemiddelde hartslag: 48 bpm, oftewel het tempo van Sink or Swim van The Delgados, Harbor Lights van Aretha Franklin en I Get Around van 2Pac.

Ik zoek het woord dat het beste bij hem past. Gedrevenheid, denk ik. Van alle pakweg 326.000 Nederlandse woorden doet dat het meest recht. Maar niet alleen aan hem. Het geldt voor allen die de brugwachtershuisjes ruim vijf jaar nieuw leven inbliezen. Gedreven zielen, al verlangt die kwalificatie een voetnoot. Want gedreven is het voltooid deelwoord van drijven. Het markeert wat voorbij is. Maar ik durf te voorspellen dat de hoeders van de brugwachtershuisjes drijvende krachten blijven. Tegen de stroom in, op weg naar begin.

“Het is een diep kanaal,” zegt de tandarts.

Tegen half zes fiets ik zonder kanaalpijn naar huis. Later die avond denk ik aan koning Willem I, die de Zuid-Willemsvaart liet graven. Op 24 augustus 2026 is het tweehonderd jaar geleden dat de koning zijn verjaardag vierde. Niet met zaklopen of koekhappen, maar met de feestelijke opening van 122 kilometer kanaal tussen Den Bosch en Maastricht. Een datum om glunderend naar uit te zien. Die maandag in 2026 zal ik bij m'n tandarts binnenstappen. Voor de halfjaarlijkse controle. Maar niet voordat ik bij Sluis 0 een hap confetti heb genomen. 🍩

IK ZWEM WEL

Ik zwem wel
ook al is het water koud, ik leef
hier tenslotte naast het licht en voel
de ruwe handdoek nu al in mijn hoofd.

Ik zwem wel
want ik durf nu eindelijk te springen:
de zomer kan niet langer wachten
zij op mij misschien, ik niet op haar.

Ik zwem wel
want ik ben er al en zwemmen
in de luwte van het licht
gaat mij onmetelijk goed af.

Kerti Mulatság,
februari 2021

**“Ik wilde wel iets doen hier.
Voor mij is het ook een
fijne manier om me hier
een beetje thuis te voelen:
het liefste wat ik doe is
voorlezen en dan op deze
prachtige plek, wanneer
gebeurt je dat nou?
Op de grens van water
en land. Bij mij roepen de
grenzen altijd op om dingen
te verzinnen.”**

Marja Käss
Programmamaker
Presentator

fotografie: marieke viergever

“WIJ ZIJN SPECIAAL”

Camping Koffietent aan het Bossche Zuid-Willemspark valt onder de Stichting Weeshuisjes. Ik sloeg er de Van Dale op na. Wat is de betekenis van weeshuis? En wat is nu precies een camping? Weeshuis: een huis waar wezen worden opgevangen. Camping: een plaats speciaal ingericht om te kamperen. Van Dale heeft maar één taak: zakelijk weergeven wat de gemiddelde mens wil weten. Maar bij De Camping aan de Orthenbrug zijn we niet gemiddeld. Bij lange na niet. Wij zijn speciaal, en dat stralen we uit.

De Camping wordt gerund door vrijwilligers. Voor elk dagdeel een gastvrouw/-heer, een nieuwe campingbaas met een groot hart en aandacht voor alle bezoekers. Campingbazen: mensenmensen. Ze hebben tijd, aandacht en lekkere koffie, thee, chocolademelk, warm of koud, met of zonder slagroom. Misschien nog een tosti erbij of toch maar liever een stukje cake?

Tijd en aandacht voor bezoekers van allerlei pluimage. Buitenlandse studenten, die Engels spreken of aarzelend zoeken in hun Nederlandse woordenschat. Mensen van ver over de landsgrenzen, die hier werk hebben gevonden en komen vertel-

len over de gebruiken in hun land. Oma's die oppassen op hun kleinkinderen. Bij De Camping kun je een feestje maken met chocolademelk of een ijsje.

Mensen op doorreis naar Santiago, die bij De Camping koffiedrinken en dan doorlopen naar de Sint-Jan om daar hun stempel op te halen. WeenerXL-medewerkers die gratis koffie krijgen, omdat ze met zoveel zorg ons terras aan het water schoonhouden. Boten die aanleggen met de schipper, zijn vrouw, zijn kinderen, vader en moeder en oom. Ze bestellen koffie en tosti's en na de lunch varen ze opgewekt weer verder. Het verliefde stel dat in de regen in een gehuurde boot geniet van een vrije dag. Hij eigenlijk niet zo, vertelt zij openhartig, maar na de koffie wordt dat wel anders. De talloze vaste bezoekers, die hier hun tosti eten of met hun verhalen komen. De scootmobielen die bij de camping hun 'hangplek' hebben.

Dan worden de campingbazen: dierenmensen. De honden die op de treeplanken zitten bij hun baasjes worden verwend met snoepjes. Ook aan langlopende honden wordt gedacht. Er staat altijd vers water buiten en Fransje, Coco of hoe ze dan ook heten gaan niet verder, voordat ook zij een snoepje hebben gekregen.

Corrie Smetsers
Campingbaas Camping Koffietent
Handschriftdeskundige

Campingbazen: muzikanten. In de miniruumte liggen muziekinstrumenten en iedereen mag daar gebruik van maken. Vooral 's zondags komen de muzikanten, ze lenen een instrument of brengen hun eigen muziekinstrumenten mee. Onder de grote parasol of op het terras wordt muziek gemaakt, verbreed en worden vriendschappen gesmeed.

Campingbazen: gulle gevers. Fooien bestaan niet voor ons. Wel nemen we geld aan van mensen die ons willen steunen. De gasten betalen voor een 'uitgestelde koffie'. De campingbaas noteert hun namen op lijsten. En als er mensen komen die even niet kunnen betalen, krijgen ze een kop koffie aangeboden van Camiel, Inge of Marijke. De naam wordt doorgestreept, maar de warmte van hun gebaar zit in de koffie.

Campingbazen: sociale mensen. Tijdens de kerstdagen is er een jassenactie. Er kunnen jassen afgegeven worden. Jassen die ergens overbodig zijn en hier hangen om gratis af te halen. Afgelopen jaar werden er 1.500 jassen afgehaald. Een ontvanger fietst na enkele weken langs om te bedanken. Kijk eens, mijn jas, hier gekregen. Dan word je als campingbaas blij, maar krijg je tegelijkertijd een wat wrang

gevoel van binnen. 1.500 Mensen die niet in staat zijn zelf een warme winterjas te kopen. Maar een wrang gevoel schiet hier niet op.

De naam Camping Koffietent is gekozen omdat we hier, net zoals op alle campings, willen verbinden, gezelligheid rondstrooien en mensen gelukkig maken. En dat

weeshuis dan? Het zijn niet de mensen die verweesd geraakt zijn, maar het is het brugwachtershuisje dat er jarenlang zo verweesd bij stond en nu tot de nok toe gevuld is met verhalen van verbinding. Hier bij onze Camping Koffietent, een plek om even te zijn, soms wat langer te blijven, maar vooral een plek om ook weer door te gaan met een koffer vol verhalen en vriendschap. 📖

Radio Brugwachter
Wà ter gebeurt

**MEER DAN 600 MENSEN
KREGEN SINDS 2017
TIJDELIJK DE SLEUTEL
VAN EEN WEESHUISJE**

COLLECTIEF GEHEUGEN

Een gebroken ziel fietst iedere donderdagochtend langs Camping Koffietent. Dit ritueel is ingegeven door praktische noodzaak. Het brugwachtershuisje ligt precies op de route tussen de psychologenpraktijk en hun werkplek op de Tramkade. Soms fietst de ziel een andere route, soms passeert de ziel op een andere dag, maar dat is eerder uitzondering dan regel.

Na een intensieve sessie, waarschijnlijk over de relatie tussen het concept falen en lef tonen, fietst de gebroken ziel langs het huisje. Een bakkie koffie, dat gaat er nu wel in. Bij toeval is er een campingbaas aan het werk. Zowel de ziel als de baas wisten dat ze elkaar ooit eens zouden ontmoeten. De ziel remt en spreekt campingbaas Eef aan met de fiets in de hand. Koffie wordt er niet gedronken, die is achteraf gezien

toch iets te sterk voor de cappuccino-drinkende ziel. Sindsdien zwaaien ze naar elkaar op die donderdagochtend. Als het mooi weer is, zet Eef precies op dat moment de parasol buiten.

Jane Domalic
Artist in residence bij
Brugwachtershuisje Hintamerbrug
Kunstenaar

Een kunstenaar staat midden op de Anthonieburg. Deze kijkt om zich heen en ziet het verkeer. Het brugwachtershuisje staat stil. De mensen eromheen bewegen. Te voet, in auto's, op fietsen, scooters, skateboards. In verschillend tempo. Met haast, zonder haast. Kun je dit beïnvloeden? Het stoplicht vanuit het verzorgingstehuis heeft een knopje voor mensen die liever wat meer tijd hebben om over te steken. De kunstenaar maakt er een wedstrijd van. Wie kan het snelste oversteken? Wie kan dit het traagste? De wedstrijd Langzaam Oversteken werd gewonnen door DJ N0 Ca\$h met een gemiddelde van 0,19 kilometer per uur. Hij deed 16 minuten en 2.38 seconden over een afstand van ongeveer 5 meter.

Het verkeer begint op een andere avond op diezelfde plek flink te toeteren. De verkeerslichten worden groen, maar de weg is versperd door mensen in fluorescerende jasjes en rood-wit lint.

Midden op de kruising lopen hardlopers rondjes. 'Running Junkies' staat er op hun T-shirts. Autorijders zijn nu even niet welkom, de rotonde is exclusief voor sportievelingen. Van bovenaf gezien, lijkt het sprekend op zo'n wachtsymbool dat je op internet altijd ziet. Je wacht tot de video buffert. Je wacht op de afbeeldingen. Je vloekt op de internetverbinding. Het

kruispunt dwingt vandaag extra wachttijd af. Het verkeer is geïrriteerd. Ongeduldig. Een cameraman op de tweede verdieping filmt de scène. Je ziet de schoonheid vaak pas van een afstandje.

Maybe Boozegeoisie ziet de regenboogvlag wapperen op een van de brugwachtershuisjes. Op hetzelfde moment prijkt er een progress flag bij een woonhuis in de Muntel. Is dat toeval of trend? Maybe wordt aangesproken bij het huisje. Stamelend: "Er zijn meer mensen bezig met waar jij mee bezig bent... je weet wel... man, vrouw... iemand is uit de kast gekomen..." In nogal omslachtige taal gaat het over geaardheid en genderidentiteit. Is deze non-binaire genderqueer drag royalty hier welkom? Waarschijnlijk wel. Ondertussen fantaseert Maybe over een vlag die mensen leert om woorden duidelijk uit te spreken.

Anoniempje kent iemand die de sleutel van een brugwachtershuisje in bruikleen heeft. Op een middag lopen ze samen de ruimte in. Er overvalt hen een gevoel van opwinding. In de machinekamer hangt een natte lucht. Hoe zou het zijn om hier seks te hebben? Ze voelen het contrast tussen de kraakheldere ramen op straatniveau en de donkere kelder in hun lijven. Deze geilheid is niet vanilla,

Is deze non-binaire genderqueer drag royalty hier welkom?

maar kink. Deze maand hebben ze dag en nacht toegang tot de kelder. De brug wordt zelden nog bediend.

En dit gaat door. Vijf jaar brugwachtershuisjes betekent talloze ingangen om vertrouwd te raken. Vijf jaar om herinneringen op te bouwen. Vijf jaar om nieuwe mensen te leren kennen en hen weer te vergeten. Vijf jaar om gevoelens te projecteren. Vijf jaar om te fantaseren.

En dit gaat door. Iedere keer vanuit een nieuw perspectief. Dankzij de publieke plek van de huisjes, door de beweging die ontstaat door water, asfalt en lucht. Het actieve plezier wordt continu opgewekt. Of je het nu zelf meemaakt of niet, dit is onderdeel geworden van ons collectief geheugen. Hoe privé het soms ook is. 📷

ER IS EEN HUIS VOOR JOU

Onherstelbaar verandert razendsnel de tijd zoals te warme wind misplaatst in winternacht mij voortjaagt op de fiets naar wat gewenst-mij op de hielen eist dat nu op dit moment gevoegd wordt naar door mij ongewenst onhaalbaar dagelijks ritueel van volgzzaamheid-

tot citroen met tijm en gember in de lucht respijt brengt in de luwte tussen vlonder en verkeer waar elke kras en elke butts in mijn gemoed de rijkdom van slijtage blootlegt in gesprek dat laag voor elke kromgetrokken laag mag groeien tot innig collectief besluit:

er is een huis voor jou
een dak om onder te verwijlen
een ruimte die bekoring biedt.

Kerti Mulatság,
2022

“Het huisje zit in mijn hart ja en dat vind ik heel indrukwekkend; dat dat kan met zo’n plek. Ik ben echt trots als er weer een nieuw initiatief in komt.”

Keesje Hoos
Initiatiefnemer Weesthuis
Coördinator buurtbemiddelaar

fotografie: marieke viergevet

HIER MAG JE MASKER AF

Op het moment dat ik begin te schrijven, denk ik aan een van de laatste bezoeken van mijn vaste gast Thomas. Het is woensdag 19 januari 11.20 uur. Het is koud buiten, dus ik zit binnen tegen de verwarming aangeklampt. Ik lees een boek over mindset, neem een slokje van mijn thee tot de deur opengaat. Het is Bart. Zonder enige aarzeling loopt hij binnen, doet zijn jas uit, pakt een stoel en ploft met een diepe zucht neer. "Koffie?" vraag ik. "Koffie," zegt Bart.

Bart en ik kennen elkaar via Camping Koffietent en hebben elkaar, in de tijd dat ik hier werk, misschien een keer of vijf gesproken. Vijf keer, en het voelt alsof we nu al een hechte vriendschap hebben gecreëerd. Deze woensdag vertelt hij me hoe welkom hij zich hier, in het brugwachtershuisje op de Orthenbrug, altijd voelt. Omdat hij hier zijn hart kan luchten, een gesprek met mij kan voeren, andere inzichten krijgt en weer op kan laden voor de rest van de dag. Blij ben ik dat ik dat voor iemand kan betekenen.

Volgens de Amerikaanse onderzoekster Brené Brown kun je vertrouwen winnen door de volgende zeven acties uit te voeren: respecteer de grenzen van de ander, wees betrouwbaar, kom je afspraken na, wees bereid je fouten te erkennen, wees discreet, houd informatie die je in vertrouwen is toegekomen voor jezelf, wees integer, doe wat goed voelt en nodig is (in plaats van doen wat de minste moeite kost), wees onbevooroordeeld en wees grootmoedig, ga ervan uit dat de ander goede intenties heeft.

Vertrouwen koppel ik onder meer aan het gevoel van warmte, je kwetsbaar op mogen stellen, verbinding maken met de ander en het gevoel van veiligheid. Het tot stand laten komen van deze gevoelens en aspecten hebben we nodig als mens. Om ons te weren voor dagelijkse tegenslagen, somberheid en onzekerheid in het leven. Echt contact maken met de ander kan dus van levensbelang zijn.

Plekken zoals De Camping creëren een vertrouwde omgeving en de vrijheid om je sores, ellende, liefdesleven, vreugde en onwetendheid te delen, om fouten te maken en om te leren. Het vertrouwen dat je krijgt als campingbaas is nergens anders zo groot als hier. Wat je doet, doe je en dat doe je goed. Oké, er wordt op je eerste dag uitgelegd hoe je de koffie zet, hoe je het huisje opent en ook weer afsluit en dat je natuurlijk verantwoording draagt voor het verzorgen van de plantjes. Heel belangrijk. Hoe jij de rest van jouw 'shift' invult, is helemaal aan jou.

Als campingbaas voel je het vertrouwen om te kunnen zijn wie je bent. De vrijheid en creativiteit die daaruit voortstroomt is uniek en bewonderenswaardig. Daardoor vinden enorm veel sociale initiatieven plaats om de buurt te verbinden. Die openheid en dat onnoembare vertrouwen werpen dus zijn vruchten af. En ik kan je vertellen, dat zijn nogal enorme vruchten.

Lisa Schagen
Campingbaas Camping Koffietent
Actrice
Sociaal Werker

De Camping is dé ontmoetingsplek van de buurt. Als je hier een kopje koffie nuttigt, kom je al snel in een gesprek terecht met andere bezoekers en/of met de campingbaas. Er wordt uit nieuwsgierigheid een vraag naar je hoofd geslingerd, waarop je misschien in eerste instantie helemaal niet zit te wachten. Maar door die openheid en het verlangen naar contact zet je je masker af en zit je zo een half uur met een wildvreemde te filosoferen. Allemaal vanuit een goed hart. Het maakt niet uit wie of wat je bent. Er wordt van mens tot mens contact gemaakt. Door deze openheid creëer je een wisselwerking van onschatbare waarde. Als campingbaas en bezoeker kom je beiden iets halen en tegelijkertijd iets brengen.

De Camping is dé ontmoetingsplek van de buurt

Nou Brené, volgens mij heeft De Camping al veel vertrouwen gewonnen en is ze nog lang niet uitgespeeld.

Bart en ik voeren ongeveer anderhalf uur een gesprek, die alle kanten uit gaat, over waar we staan in het leven. Ondertussen vraagt Bart of het al tijd is voor een tosti, waarop ik glimlach, knik en twee boterhammen met ham en kaas tussen het ijzer leg. Bart betekent veel voor

mij. Hij luistert ook naar mijn verhaal, hij geeft me tips over hoe hij dingen zou aanpakken als hij in mijn schoenen zou staan en hij geeft mij het vertrouwen te mogen vertrouwen op wie ik ben als mens en alles wat ik te bieden heb. Blij ben ik dat hij dat voor mij kan betekenen. 🍷

ONVERWACHT VOELBARE VERBONDENHEID

Hoe lang is het alweer geleden dat ik voor het eerst langs Camping Koffientent op de Orthenbrug fietste? Dat moet 2017 zijn geweest. Goh, wat een leuk initiatief, dacht ik meteen. Na nog een paar keer langfietsen op weg naar de bieb of markt, besloot ik op een vrijdagochtend maar eens af te stappen. Een warm welkom volgde. Er zaten zeker vijf mensen binnen. De ramen besloegen ervan. Het was duidelijk te merken dat deze mensen vaker waren aangeschoven, gezien de gemoedelijke sfeer. Ik kwam in gesprek met de buurman rechts van me. Hoe het kwam, is me een raadsel, maar mijn ogen werden in no time vochtig en mijn keel brandde. Ik was geroerd, zomaar uit het niks. Kwam het door de vragen die hij stelde? De blik in zijn ogen? De onverwacht voelbare verbondenheid?

Ik kreeg inkijk in het leven van mensen

Op weg naar huis nam ik de beslissing om me op te geven als campingbaas. Hier wilde ik meer van, en aan bijdragen. Ik gunde het mezelf en iedereen om geraakt te worden, gewoon door elkaar te ontmoeten, je welkom te voelen, over het leven te bomen of lekker samen te lachen. Als ik terugdenk aan dat besluit, word ik een beetje sentimenteel. Het heeft me namelijk gebracht wat ik mezelf en anderen toewenste. En zelfs meer dan dat.

In de weken die volgden, zat de tent regelmatig vol en werd er gelachen, geleut, gesnoept, gehuild, getroost, in stilte doorgebracht, muziek gemaakt en zelfs een kerstdiner passeerde de revue. In de winter was het knus binnen. Zodra het zonnetje zich liet zien, zaten we buiten. Ik kreeg inkijkjes in het leven van mensen die ik niet vanzelfsprekend ontmoet zou hebben en ontdekte weer hoe we allemaal mensen zijn met verlangens en 'kruisjes'. En als er even niemand was, was er mezelf die niets anders kon doen dan er zijn. Een heerlijkheid voor mij als bezige bij.

Toch kwam er een dag dat het tijd was om te gaan. Ik ging, maar ook weer niet helemaal. Na jaren voel ik me nog steeds verbonden en welkom in Camping Koffientent. Het lijntje blijft en kan zo weer aangetrokken worden. 🐾

Hanneke van der Werf
Campingbaas Camping Koffientent
Trainer Schrijver Laagletterheid

“Ik heb meer contact gekregen met de mensen die hier leven. Ik heb me best wel welkom gevoeld. Als je in de openbare ruimte actief bent dan merk je meer wat de reacties zijn dan als je in je kamer alleen iets maakt.”

Felina Pouwels
Sluismeester Sluismeesterzijn
Student AKV St. Joost

fotografie marijke viergever

“Voor de mensen die het idee erachter weten geeft het verbinding met elkaar ook al ben je er maar een dag”

Jeroen van den Broek
Campingbaas Camping Koffient
Ondernemer

fotografie marijke viergever

DE SLAGBOOM EN DE FIETSER

Als ik uit de stad kwam en de brug was dicht, was het voor mij een sport om als een gek naar de volgende brug te fietsen om er overheen te kunnen jakkeren voordat deze dicht ging. Maar eerlijk gezegd, het wachten voor de slagboom had ook wel wat en ook daar was het een spel voor mij. Bij de eerste tekenen dat de slagboom omhoogging, probeerde ik er als eerste onderdoor te komen. Zo wist ik me jarenlang te vermaken met

de Zuid-Willemsvaart en haar bruggen. De transitie van deze vervoersader bracht waterplezier naar de binnenstad, maar haalde voor mij ook een dagelijks spelelement weg.

Een tijdlang was ik bezitter van een ijzeren roeiboot met een 2 cilinder 5pk Johnson buitenboordmotor, totdat die zink. Of gejat werd. Ik heb 'm helaas nooit teruggevonden. Deze periode maakte mij bewust hoe Den Bosch zich van het water had afgekeerd en dat is door de transitie van de laatste jaren echt veranderd. Zeker de laatste twee jaar. Wellicht is dit proces versneld door COVID-19; we zochten andere manieren dicht bij huis om ons te vermaken. Ik heb het met veel plezier gadegeslagen.

Stichting Weeshuisjes speelt in dit proces van verandering een belangrijke rol en heeft wat mij betreft de speelsheid teruggebracht rondom de Zuid-Willemsvaart. Het koffiehuisje, het terras, sluismeester Krijn, de poëzie, muziek, beeldende kunst; het leven werd verrijkt. Verrukkelijk! Toen Imke me benaderde om betrokken te worden bij haar initiatief, was dan ook niet de vraag of ik het wilde doen, dat konden we overslaan, we gingen direct door naar te kijken hoe ik mij het beste kon inzetten

voor de stichting. Het is 'kritische vriend' en betrokken kunstenaar geworden. Ik kijk mee over de schouder van Imke en beraag haar over de ontsproten plannen.

Zo ben ik betrokken geraakt bij Seinrite. Samen hebben we dat gemaakt tot wat het geworden is, een speels gebeuren waar jong en oud aan meedeed. De stad lichtte even op tijdens de coronapandemie. De vlaggen gaven energie en kleur aan de stad. De puzzel liet gezinnen speuren naar de juiste oplossing. De oudjes van Antoniegaarde konden zich laven aan het enthousiasme van de jonge dansers van de Vooropleiding Hedendaagse Dans. De stad vermaakte zich met de choreografie op de rand van de sluis en hoorde de trompet van Jeroen Doomernik galmen in de bak, zittend in een mooie houten boot drijvend op het water. De dochter van Imke sprong onbevreesd van de kademuur in het koude water en zwom in haar zeemeerminnenpak naar

Bart van Dongen
Artistiek leider Seinrite
Audio Kunstenaar

wethouder Mike van der Geld, die de sleutel van de brugwachtershuisjes van haar overnam. Een mooie, belangrijke periode voor de stad en de weeshuisjes werd hiermee afgesloten.

Eenmaal weer boven op de kademuur, zag ik sluismeester Krijn zitten tegen de muur van Antoniegaarde, omringd met 'oude besjes' die hem schaterend van het lachen aan het uitdagen waren. De gebruikte vlaggen hebben de stad nog

een week kleur en klank gegeven. Het verleidde mij die dagen verschillende keren om te fietsen en dan stil te staan bij dit cadeau aan de stad. Wat een genot! In een periode waarin we gezamenlijk zoekende zijn hoe we ons tot elkaar moeten verhouden, waarin het niet vanzelfsprekend is dat we oog hebben voor elkaar en voor het algemeen belang, is het waardevol dat er verbindende, plezier gevende projecten zijn, met oog voor de omgeving en de ander. 📌

Het leven werd verrijkt. Verrukkelijk!

VOOR DE LIEVE SLUISMEESTER, DIE IK NOOIT VERGETEN BEN

U zag, van wijde verte,
dat mijn leven was ontaard,
besloot uit eigen beweging
de tijd voor mij te nemen,

zodat ik mijn hart kon luchten
aan één, voor mij, wildvreemde.

De sluis bediende u gewoon
legde mij alle lampjes en knopjes uit,
want u was trots op wat u deed.
Daarom, voor u, dit eerbetoon.

Die dag heeft u mij
misschien geheel onwetend
een doosje levensvreugde
meegegeven.

Met een vleugje van vriendelijkheid
en een waakzaam vlammetje,
dat ervoor heeft gezorgd
dat ik niet bitter ben geraakt.
Een stukje hoop in mijn hart
dat bewaakt is gebleven,
destijds in mijn turbulente leven.

Daarom dank ik u,
vanuit het diepst van mijn hart.

Voor de herinnering
die u mij heeft gegeven.
In de koude tijd waarin ik zat
en omringd werd
door leugens, bedrog en haat

gaf u,
een warme herinnering,
die mij heeft laten inzien
dat er toch
goedheid bestaat.

U gaf mij een herinnering,
die niet in mijn dagboek
geschreven hoefde te worden,
omdat deze herinnering
in mijn hart geschreven werd.

Marion Kerkhof
Alias Bluem / dichter

MET RITUELEN EEN STEENTJE BIJDRAGEN AAN EEN FIJNE, SOCIALE OMGEVING.

Ik ben een kunstenaar en organisator en wil creëren. Iets maken wat er toedoet. Ik wil graag iets betekenen voor, deel uitmaken van, en bijdragen aan een fijne, veilige en liefdevolle omgeving, maatschappij, wereld. Dat kan alleen als ik mezelf laat zien en ook persoonlijke gebeurtenissen en ervaring in mijn werk verwerk. Dát wat ik maak staat niet los van mij en niet buiten mij maar heeft betrekking óp mij. Recent ben ik door een noodlottig fietsongeval in het buitenland mijn man verloren. Elke dag probeer ik handvatten te geven aan mijn verdriet en gevoelens van gemis, afstand en pijn. Ik uit me via kunst. Met foto- en schrijfprojecten en het vastleggen van een performance zonder publiek geef ik vorm aan mijn verlies. Ik bedenk ook nieuwe rituelen die me helpen. Zo ben ik begonnen met het verzamelen van fijne herinneringen. Ik schrijf ze op kleine papiertjes en stop ze in een doosje. Elke dag pik ik er een fijne herinnering uit die die dag centraal staat. Dat is het mooie van rituelen:

ze bieden houvast. Met rituelen kijk je terug en vooruit. Je creëert ruimte voor erkenning van dat wat er is en werkt aan een acceptabele afsluiting van een (in mijn geval pijnlijke) ervaring. Dat is ook de kracht van Bouwrituelen zoals Imke van Dillen deze beschrijft: je neemt ergens afscheid van, verwerkt de pijn en weerstand en bouwt aan een positieve ervaring. Kunst is daar bij uitstek geschikt voor. Kunstenaars zijn als geen ander in staat met hun werk aandacht te genereren voor dat wat anders niet gezien wordt of wat onbesproken blijft. Het kunstwerk brengt een plek, een mens, een object, een gedachte, een ervaring voor het voetlicht en biedt ruimte voor de toeschouwer om aan te haken en deelgenoot te worden. Soms biedt het kunstwerk mogelijkheden voor interactie. Een goed kunstwerk biedt daarnaast ruimte voor eigen interpretaties en inzichten en in het gunstigste geval voor het herstellen van lichamelijke en geestelijke balans. Kunstenaars als Damian Hirst en Marina

Abramović, voor wie spirituele rituelen rondom geneeskraft een inspiratiebron vormden of die het kunstwerk zelf als helende kracht zien, zijn hier een goed voorbeeld van. Een kunstwerk dat wil delen mag niet idiosyncratisch of hermetisch zijn. Het moet zich niet afsluiten maar naar buiten openen. De kunstinvullingen voor de brugwachtershuisjes hadden allen zonder uitzondering, deze eigenschap. Ze nodigden uit, waren ontvankelijk en stonden open voor (re)actie. De kunstenaars van de Brugwachtershuisjes hadden affiniteit met de plek. Meestal waren het lokale kunstenaars die bekend waren met de huisjes, maar het verweerde lot van de Brugwachtershuisjes sprak hen allemaal aan. Met hun kunstinvullingen hebben de kunstenaars zin gegeven aan de plek op een eerbiedwaardige en betekenisvolle manier die nog nagloeit in de hoofden en harten van de mensen. Lang nadat de huisjes verdwenen zullen zijn.

Ivonne van der Velden
Mede Programmamaker
Bossche Brugwachtershuisjes
Beeldend Kunstenaar

“Wat gebeurt er als je een idee serieus neemt...? Eigenlijk is het een soort speeltuintje. De liefde voor dit huisje is echt gegroeid in de tijd dat we hier zaten.”

Floor Snelis
Initiatiefnemer Radio Brugwachter
Deelnemend Kunstenaar

fotografie marieke viergever

**ONTDEK HOE EEN KLEIN
HUISJE EEN GROOT
VERSCHIL KAN MAKEN**

MORGEN
YOGA
10:00 het Water
11:00

STROOM
AFWANTS

OPEN

SLUIS O JUTTERS

SLUIS
MEESTER
ZIJN

Radio Brugwachter
Wà ter gebeurt

SWARME
FEESTINGEN
OMNIEVEEN

LUIS O JUT

ANTHONIEBRUG

broedloket

HOTEL

WE BEEN
THINKING
ABOUT YOU

Radio Brugwachter

TON

CAMPING

CAMPING

CAMPING

tell
me
about
you

“Onverwachte dingen die er gebeuren, die zijn het leukst. Soms was het minder, soms fantastisch. Dat kan niet in een galerie. Dat kan alleen hier.”

fotografie: marieke viergever

Patrick Lijdsman
Vormgever
Beeldend Kunstenaar
Curator Stroomafwaarts

Als er iets geen vaste grond geeft is het wel water. Stilstaand, stromend, dampend, woest of kabbelend vormomt het zich als mist, stoom of ijs. Het openbaart zich als bron, stroompje, beek, rivier of kanaal. Het wordt zee en verdampt tot condens en besluit hoog boven ons terug te keren als regen of sneeuw.

We nemen een bad, drinken en koken, schaatsen, duiken en zwemmen, geven het aan planten en gebruiken het als middel bij transport. Wij zijn water.

Ik ben geboren aan de voet van de Haagse duinen, waar het water zo woest tegenaan kan slaan. De zee heeft mij gevormd, maar het grootste deel van mijn leven woonde ik in 's Hertogenbosch, de stad waar de Dommel, de Dieze en de Aa samenkomen en waar lange tijd de Zuid-Willemsvaart met al zijn bruggen en sluizen het ritme van het stadsverkeer bepaalde.

DE REIS VAN WATER, DE REIS MET WATER

In de zomer van 2017 woonde ik precies vijftig jaar in Brabant. Die zomer kreeg het water een nieuwe betekenis voor mij. Ineens leek brugwachtershuisje Anthonie, gelegen bij Sluis 0 aan de Zuid-Willemsvaart, de navel van mijn wereld te zijn geworden.

Onder de naam 'Stroomafwaarts' nodigde ik gedurende twee maanden kunstenaars, schrijvers, fotografen, muzikanten, reizigers en vluchtelingen uit om hun verhaal te vertellen. Een verhaal over de reis van water en de reis met water. Er lag een plan en de invulling daarvan lag geheel open. Activiteiten waren zoveel mogelijk adhoc om te kunnen reageren op elkaars werk en acties. Steeds sneller ging het water stroomafwaarts, van de bergen naar de zee. Er werd een beeld-dagboek bijgehouden met schetsen en belevenissen rond Sluis 0. Eritreeërs die met de boot naar Europa vluchtten schilderden hun geboortegrond. Een muzikant onderzocht het geluid van het water, de scheepvaart, het verkeer en de brug. Een Haagse

fotograaf die tijdelijk aan de oevers van de getijrivier de Thames woonde liet ons haar beleving van eb en vloed zien vanuit een ander perspectief.

Die twee maanden was brugwachtershuisje Anthonie een podium en verblijf voor artists in residence, met bijzondere en onverwachte samenwerking tussen de brugwachters, kunstenaars, bezoekers en passanten. Werd er voorgedragen uit bundels van Martin Driessen en Maarten Biesheuvel. Vonden er performances plaats over de cyclus of dreiging van water. Was het een radio-zendstation en een koffietent voor de pleziervaart. Laafden zeemeerminnen zich aan de zon. De voorgoed gesloten brug over het kanaal, ooit een barrière die je moest nemen om aan de andere kant van de stad te komen, was ineens een pleisterplaats geworden. Het water werd de stille verbinder.

VERSTERKING

Ik bewaak de ruimte met mijn woorden met mijn lijf, hoewel niets meer dan slechts mijn ene hand verweer zal vormen in een lopende beweging op papier.

Het is niet zomaar mijn verzet als achterhoede-informant dat hier zijn weerslag heeft - ik registreer slechts afschuw

vertaald in samenkracht en hoe zich dat zo overtuigend toont op deze plek waarmee ik mij zo onvoorstelbaar sterk verbonden weet.

Kerti Mulatság, januari 2021, daags na de coronarellen in 's-Hertogenbosch

“Wat ik zou doen als ik sluismeester mocht zijn voor een dag? Ik zag mezelf wel zitten. Ik zou graag schaken met mensen en graag voorlezen. Dat laatste ben ik toen ook echt gaan doen hier.”

Remco Bakker
Sluismeester Sluismeesterzijn
Aspirant Hoofdconductor

fotografie marieke viergever

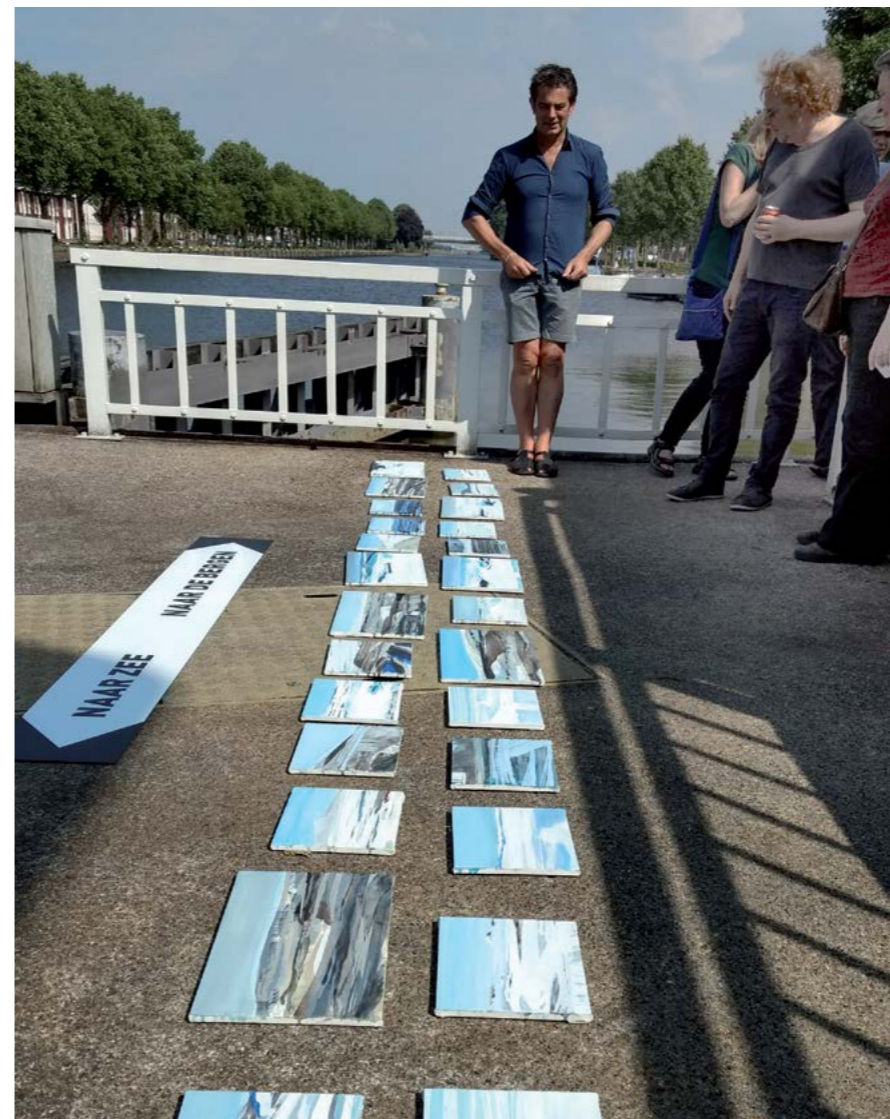
“Die band die je krijgt met andere Bosschenaren is wel heel mooi; je deelt geschiedenis met elkaar. Dus voor mijn Bosschenaarschap heeft het project wel belangrijke impact gehad.”

Marieke Viergever
Fotograaf portretten Ikbenbosch
Fotograaf portretten voor dit boek

fotografie marieke viergever

Patrick Lijdsman
Vormgever
Beeldend Kunstenaar
Curator Stroomafwaarts

VOETPRINT

De Bossche kunstenares José op ten Berg, die in het voorjaar van 2017 een zeereis naar Spitsbergen had gemaakt, verkoos brugwachtershuisje Anthonie als de plek waar zij haar reisimpressies wilde schilderen. In een week tijd ontstonden er op kleine houten paneeltjes weidse en verlaten landschappen.

Omdat er weinig ruimte was in het huisje, lagen de paneeltjes uitgespreid op de grond te drogen. Precies op dat moment moest Sluis 0 onverwachts gesloten worden.

De brugwachter stapte naar binnen. Niet wetend van de tijdelijke functie van het brugwachtershuisje als atelier stapte hij lijnrecht van de deur naar het bedieningspaneel van de brug – en dwars over de net beschilderde schilderijtjes. Op ten Berg keek toe en zag hoe zijn voetstappen een onverwachte maar betekenisvolle toevoeging gaven aan haar schilderijtjes.

ZIEN OF NIET ZIEN, DAT IS DE VRAAG

Drie jaar geleden is het alweer. Ik stapte voor het eerst het brugwachtershuisje op de Hinthamerbrug binnen. Ik was nerveus, merkte ik, of misschien was het meer ongeduld. Na 41 jaar trouwe dienst verruilde ik de Dordtse Prins Hendrikbrug voor de Bossche Sluis 0. Hoewel niet geheel vrijwillig, had ik wel zin in mijn nieuwe stek. Er wachtte me niet alleen een prachtig huisje op een drukke plek midden in Den Bosch, maar ook een stel aardige collega's die me welkom kwamen heten met koffie en Bossche bollen. Teus is de naam, zei ik handenschuddend.

Helaas, hoe veelbelovend de start ook was, mijn verblijf op de Hinthamerbrug verliep allesbehalve lekker. Mijn decennialange verblijf in het Dordtse brugwachtershuisje, had zich in mijn lijf genesteld als een kangoeroejong in de buidel van zijn moeder. Zelfs in het pikkedonker wist ik er feilloos alles te vinden, nog geen spatje licht had ik ervoor nodig. En nu ik van de ene op de andere dag naar een nieuw huisje in een onbekende stad was verplaatst, wist mijn lijf de overgang niet te maken. Patronen die zich jarenlang hebben ingeprent, raak je blijkbaar niet zomaar kwijt.

Ik was mezelf niet meer. Ik bewoog me alsof ik werd bestuurd door een ondeugdelijk navigatiesysteem. Ik volgde oude ingesleten routes dwars door een nieuw wegennet. Constant botste ik tegen stoelen en muurtjes op, greep ik in het luchtledige om een niet aanwezig kastje te openen en pieste ik naast de pot, omdat die pot niet op de plek stond waar die altijd had gestaan. Mijn ogen zagen niet meer wat er is, ze zagen alleen nog wat er was.

En dus keerde ik met hangende pootjes terug naar Dordrecht en werd mijn plek op de Hinthamerbrug ingenomen door sluismeester Krijn. Hij noemt zich een échte Bosschenaar vanwege het feit dat hij aan boord van de Hendrina II ter wereld kwam, juist op het moment dat het schip werd geschut in Sluis 0. Toeval? Misschien heeft Krijn de geschiedenis een tikje naar zijn hand willen zetten. We moeten hem maar geloven, want of er in april 1956 inderdaad een jongetje in deze sluis ter wereld is gekomen valt nu helaas nog maar moeilijk te achterhalen.

Wát zag Krijn toen hij zo veel jaar later zijn blik over het water van Sluis 0 liet gaan? Een stille en verlaten sluiskom? Of zag hij, net als ik, wat er ooit was? Een afgeladen sluis vol spitsen en kempenaars. Een poel vol leven! Gelach en geschreeuw boven draaiende motoren uit, een beeld gevangen in een blauwe waas van dieseldamp. Krijn vertelde me later dat hij naar een roemrijk verleden staaarde, omdat zijn rol als sluismeester in het heden was uitgespeeld. Ik heb het hem niet gezegd natuurlijk, maar heimelijk voelde het verdomd goed dat hij in dat Bossche brugwachtershuisje hetzelfde ervoer als ik.

Dat huisje staat er nu verlaten bij, wachtend op wat de projectontwikkelaar er uiteindelijk mee gaat doen. Met de laatste bewoner is ook het laatste stukje leven eruit getrokken. Het leeft alleen nog bij een enkele voorbijganger die naar binnen kijkt met een blik van 'waar zijn die gekke Teus en Krijn toch gebleven?'. Ik had het niet verwacht, maar het brugwachtershuisje leeft ook nog in *mijn* hoofd. Ik hoef mijn ogen maar te sluiten of ik ben er weer. Ik controleer of het

Teus
Brugwachter

lampje op het bedieningspaneel brandt, zie hoe de glinstering van het water op het plafond weerkaatst, loop het trapje af naar de kelder en snuif de geur op van vochtig beton. Ik hoor hoe achter het raampje het water door de sluisdeur anderhalve meter omlaag klatert. Ik zie, ik hoor, ik voel, ik ruik. Ik ben er weer. Om met weemoed te concluderen dat het daar eigenlijk zo gek nog niet was. 📖

**Ik zie,
ik hoor, ik voel, ik ruik.
Ik ben er weer.**

BRUGWACHTERSHUISJE ORTHENBRUG

Gekozen tot beste Bossche gebouw van de afgelopen 5 jaar 2015-2020

in de categorie klein BAI (Bosch Architectuur Initiatief). Juryvoorzitter Liesbeth van der Pol: "Een absoluut snoepje, dames en heren. Dit is echt fantastisch. Dit is wat je bedoelt met 'voor vrijwilligers door vrijwilligers'. En de buurvrouw die architect is heeft dat ook nog 'om niet' getekend."

ONTROEREND GOED

"ONTROEREND goed. Vroeger dacht ik dat mijn oom die makelaar was in ontroerend goed deed. Later ontdekte ik dat het om niet-roerend goed ging. Gister won Camping Koffientent de titel beste Bossche gebouw 2015-2020 categorie klein! Toen dacht ik daar weer aan. Camping Koffientent is het kleinste koffiententje van de stad dat we met vereende krachten hebben opgestart om waarde toe te voegen aan de buurt. Het wordt volledig gerund door vrijwilligers en is nu een aanwaaipelek voor heel veel mensen en dat is echt ontroerend goed. Gefeliciteerd Campingbazen en koffie met slagroom voor aanvoerders Imke van Dillen, Anna van der Wedden, Peter van der Klok en Nick van der Schoot."

Olga Raaijmakers
Aanjager, kick starter Camping Koffientent

BOSSCHE BRUGWACHTERSHUISJES

2018 Camping koffientent verkozen tot Sociale Veerkracht project NoordBrabant.

Zie ook sociale veerkracht vlog, en spreker op sociale veerkracht festival.
Genomineerd voor de Bossche Erfgoedprijs 2019 (Erfgoed Brabant)

BOSSCHE BRUGWACHTERSHUISJES

Voorbeeldproject erfgoedparticipatie FARO (Rijksdienst Cultureel Erfgoed) - verdrag FARO - erfgoedparticipatie Verdrag van Faro stelt niet het erfgoed maar de mens centraal en draagt als titel 'de waarde van erfgoed voor de samenleving'. De RCE is van mening dat participatie en initiatieven uit de samenleving een vanzelfsprekend onderdeel van de erfgoedpraktijk moeten zijn.

RADIO BRUGWACHTER

Praktijkvoorbeeld **Participatietafel Water** 2018- 2019 (Nationaal Programma Duurzaamheid)

EEN TOEVALLIGE PASSANT MET TEGENWIND

Nick van der Schoot
Influencer Sluismeesterzijn
Jazzmuzikant

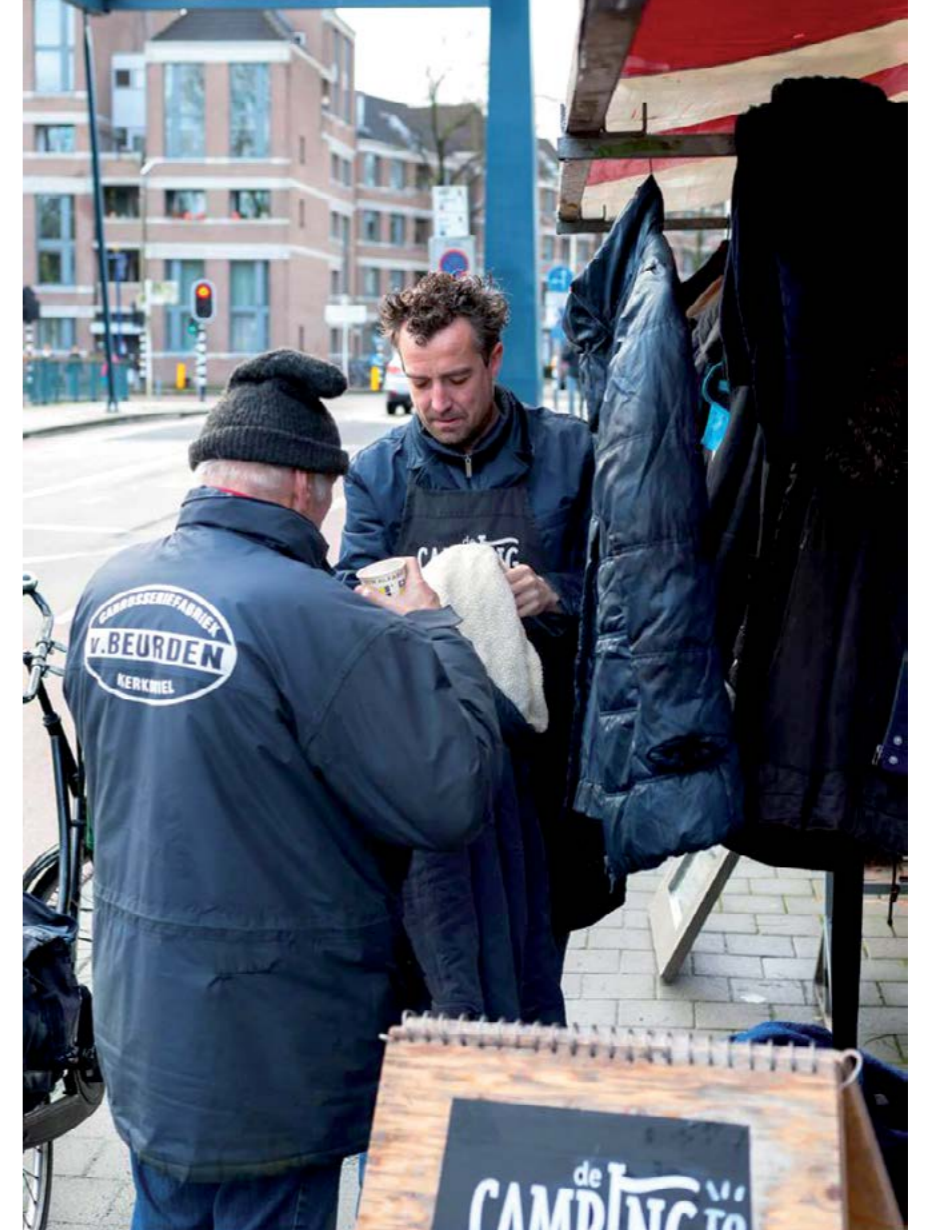
Tijdens de jassenactie ontmoette ik een ongeneeslijk zieke mevrouw die geen rooie rotcent had, maar moeilijk kon bewegen en opzag tegen een eenzame kerst. Ik gaf haar een jas, de andere campingbazen van die dag legden haar in de watten met koffie, lekkers en een praatje. Paul Belien noemde haar een toevallige passant met tegenwind en wij waren, in ieder geval voor even, haar wind mee.

Toen we na afloop van de jassenactie de eindstand van 2150 uitgedeelde jassen vierden met champagne voegde zich een aantal daklozen bij ons die op de valreep nog een jas kwamen uitzoeken. Het bracht ons op een gesprek over hun waardering voor de actie en waar ze die nacht zouden slapen, maar geleidelijk aan kreeg het gesprek meer diepte. Het werd op die winterdag zomaar een gesprek over het leven, over hoe je belandt waar je bent aangekomen in de tijd. Eerlijke, echte verhalen waar we

naar elkaar luisterden zonder oordeel. Bovenal werd het een gezellige afsluiting, echte verhalen bestaan immers uit alle kanten van het leven, zwaar en licht. Voor de weeshuisjes verzorg ik sinds de coronatijd de socials als @sluismeesterzijn. Met de nodige humor en eerlijkheid kan ik er zo voor zorgen dat mensen in de buurt meer verbonden zijn met elkaar en niet alleen aan hun eigen geluk denken. Met de jassenactie liet ik bijvoorbeeld zien dat niet iedereen zich een lekkere warme winterjas kan veroorloven. Het bracht allerlei mensen ertoe om op een creatieve manier bij te dragen aan het succes van de actie: van koekjes bakken, in hun eigen omgeving jassen verzamelen tot het brengen van kerstpakketten om weer uit delen. Maar ook bedrijven ontdekten de kracht van onze gemeenschap, de kleine schaal waarbij zij kunnen aansluiten en ons zo kunnen ondersteunen in de versterking van de sociale cohesie in de stad.

Op dit moment heeft @sluismeesterzijn 5500 volgers in alle leeftijden, van pubers tot gepensioneerden. Het valt me op dat de verbinding ligt in creativiteit en betrokkenheid. Het volgen levert meer op dan toekijken, het brengt mensen ook in beweging om zelf iets te doen, bijvoorbeeld om de stap te wagen “campingbaas” te worden bij Camping Koffietent. We hebben veel bijzondere en toevallige ontmoetingen rond de brugwachtershuisjes, maar soms zoek ik mensen op. In het item “koffie met bejaarden” haal ik bejaarden op en trakteeer ik ze op koffie. Met Leny en Joke haalde ik verhalen op uit het verleden, het was een grappig gezellig gesprek, maar toen ik hen vroeg of er veel mensen in hun wooncomplex eenzaam zijn, werd het gesprek ernstiger. “Mensen komen niet meer buiten,” vertelden zij.

“Ze hebben er gewoon de kracht niet meer voor”. In dit gesprek ontdekte ik dat bejaarden eigenlijk gewoon ook nog maar 25 zijn en dat het niet alleen voor de dames een ochtend met de nodige lol was, maar ook voor mij. Mijn koffie met bejaarden laat goed zien wat de kracht is van wat we doen rond de huisjes. Als buurtbewoner kan ik via de socials de verhalen van anderen met veel mensen delen. Dat inspireert hen weer om zelf in actie te komen, ze zien ineens hoe eenvoudig dat eigenlijk is. Zelf vier ik mijn verjaardag al drie jaar in het Sluismeesterzijn huisje omdat ik daar vlakbij woon, ook mijn 30 secondenrondleiding in het huisje waren een schot in de roos. Alle activiteiten die ik initieer komen eigenlijk zonder uitgewerkt plan tot stand. Het werkt zoals improviseren in jazzmuziek: het brengt een open blik

waardoor mensen op elkaar reageren en samen de akkoorden schrijven. Dan is tegenwind ook helemaal geen probleem: we zorgen voor elkaar omdat we elkaar echt zien. 📖

IK KEN NIET ZOVEEL GEWONE MENSEN

Peter. De camping is ondenkbaar zonder hem, maar hij staat niet op een voetstuk te shinen om te laten zien welk belangrijk werk hij op de camping doet en met hoeveel liefde en plezier. Voor een stukje over Peter kreeg ik van hem een tekst waarvan ik een mooi verhaal zou moeten kunnen maken, maar het werd niks. In de taal ontbrak de man die ik kende. Daarom spraken we af, waar anders dan op de camping. Bij binnenkomst, wat uurtjes later dan gepland, want hij moest nog even iemands auto verkopen, bekent Peter dat hij eigenlijk alleen zakelijke teksten kan schrijven, e-mails die passen bij het werk dat hij jarenlang deed in dienst van Brabant Wonen. "Met die gedichten van jou kan ik ook niks," zegt hij lachend. Het is duidelijk: hij kan niet zoveel met de taal van dichters. Zo komen we al snel bij wat dan wel inspireert, geluk brengt, verwondert. Het is geen verrassing dat opnieuw het water de gedeelde sleutel is, varen, de wind in de zeilen op een grindgat

Peter van der Klook
Initiatiefnemer Camping Koffietent
Huismeester

langs de Rijn, de vrijheid en de ruimte ervaren. Het heeft iets te maken met het loskomen van structuren lijkt het. Het lijkt bijna een tegenreactie op het werk in de sociale woningbouw, waar allerlei regels en procedures leidraad vormen voor sociaal beleid. Loskomen van vaste patronen, 's morgens niet weten wat je 's avonds gedaan zult hebben, de dag laten gebeuren doordat dingen anders lopen dan gepland: dat is waar de energie zit. Sinds Peter met pensioen is, zet hij zich in voor de Campingkoffietent, als meedenker van het eerste uur, als campingbaas en nu als degene die er altijd voor zorgt dat er voldoende koffie, thee en warmes op de camping aanwezig is, maar ook bij lekkende dakjes en kapotte ruiten zorgt hij voor een oplossing. Maar wat drijft hem vooral om hier te zijn, wat is die inspiratie, die schoonheid die blijkbaar niet in de dubbelzinnige taal van de poëzie gelegen is? Het zijn de mensen, de paradijsvogels, zoals Pierre, wiens uitvaart zelfs op de camping 'gevierd' werd en de campinggast die eigenlijk alleen thuis slaapt en de rest van de dag door de wereld beweegt als

een typetje van Wim de Bie. Maar niet met elke campinggast is meteen een klik, zoals met een van de campinggasten die in de begintijd bijna dagelijks op de camping te vinden was, maar waar een gesprek steeds moeizamer werd omdat er zo weinig gedeeld was en de nadruk zo vaak op de zware kant van het leven lag. Wat het uiteindelijk toch bijzonder maakte, was de verbinding die een andere campingbaas wel maakte met deze campinggast. Een leerschool: je kunt en je hoeft niet altijd met iedereen de verbinding te maken, want er is eigenlijk altijd iemand die dat wel kan. "Ik ken niet zoveel gewone mensen," zegt hij. Al die mooie mensen die anders leven dan jijzelf, met zelfvertrouwen, maffe mensen, grappige mensen, mensen die op reis zijn en hier een tijdje bivakkeren, dat is de energie. "Ik zag dat zelfs mensen van de andere kant van de wereld juist de eenvoud en de kleine schaal van de Campingkoffietent waardeerden," zegt hij. De functie van de camping is breed: mensen ontmoeten elkaar, herstellen er van de drukte van het werkende leven, genieten van de gezelligheid, maar ook in wat Peter lachtend oorlogstaal noemt:

armoedebestrijding. Hoe groot dat woord is en hoe klein en simpel wat er gebeurt op de Campingkoffietent: gewoon luisteren naar elkaars verhalen, er eenvoudigweg zijn en in stilte een bakje koffie doen. Op de camping komen veel mensen die op een kruispunt in hun leven staan en grappig genoeg is dat eigenlijk ook waar Peter zichzelf bevindt deze ochtend: een van zijn beste vrienden is net vertrokken om met zijn gezin de wereld rond te trekken. Het zijn diens auto die hij verkocht deze morgen, na de laatste klusjes afgerond te hebben om de woning te verhuren en hij werkt nu samen met iemand anders aan het project waar zij ooit samen aan begonnen. Later op de dag heeft hij ook nog even een gesprek om te blijven inspringen bij het onderhoud en vaarklaar maken van de bootjes waarmee dagjesmensen door de stad varen. Er wordt iets voortgezet, er blijft beweging en zoals de wind waait, zal Peter blijven bewegen. En misschien is hij zelf wel meer paradijsvogel dan hij denkt. Geen zakelijke tekst die dat kan verbloemen. 🌿

JAN DE ROND BEO LOKALE GOEDEDOELENGIDS

Brugwachters hebben van oudsher een bijzondere functie, combineren van niet combineerbare functies: scheepvaart en wegverkeer. Waar een schip vaart kan geen wegverkeer zijn en omgekeerd. Via bruggen kruisen beide communicatiekanalen elkaar. Elkaar de ruimte geven en op elkaar wachten is dagelijkse kost. De brugwachter regelt het allemaal, in stilte.

De vrijwilligers van Weeshuisjes runnen nu de brugwachtershuisjes. Ook zij regelen communicatiekanalen, nu tussen culturen: inwoners, dagjesmensen, kunstenaars, toeristen, pleziervaart, praatjesmakers, daklozen et cetera. Zo'n 600 vrijwilligers zijn in het nog korte leven van Weeshuisjes actief geweest en hebben het verstilde erfgoed nieuw leven ingeblazen.

Weeshuisjes is een van de ruim 600 nieuwe organisaties die sinds de eeuwwisseling het gemeenschapsleven van 's-Hertogenbosch stilletjes heeft verrijkt.

JOZIENE VAN DE LINDE COMMERCIEEL DIRECTEUR DE MEEUW

In het vastgoed en in de bouw zijn we vaak bezig met groots en meeslepend. In het geweld van woningbouw en gebiedsontwikkeling (waarin ik zelf ook werk) is er vaak te weinig aandacht voor plekken die lokale en of persoonlijke betekenis hebben. Die plekken worden dan zonder pardon afgebroken. Geen wonder dat mensen afhaken of zich niet gehoord voelen in inspraak processen. Imke laat zien dat het ook anders kan, dichtbij en persoonlijk. Natuurlijk

hebben we allemaal wel zo'n plekje in ons hoofd, waar we als kind gespeeld hebben, of voor 't eerst verliefd werden. Een nieuwe sociale functie geven aan die plekjes met de buurt is zeker zo belangrijk bij het maken van een stad. Dit boekje toont drie mooie van betekenis volle plekjes in Den Bosch, dat geeft inspiratie.

En ook een beetje trots, omdat het dus ook met een modulair gebouwtje kan.

PETER KETELAARS BESTUURDER WATERSCHAP AA EN MAAS

Water verbindt! Langs die weg legt waterschap Aa en Maas contact met de mensen in haar gebied. Zuid-Willemsvaart heeft bijna 200 jaar geleden gezorgd voor de verbinden van 's-Hertogenbosch met het achterland.

Dat heeft beiden veel gebracht. Maar het water scheidt ook mensen. Dan heb je bruggenbouwers nodig om mensen weer te verbinden. En wil je zowel de varende en de rijdende/lopende mens van dienst zijn dan heb je brugwachters

nodig. Nu zijn de brugwachters niet meer nodig. Hoe mooi is het dan dat de brugwachtershuisjes voortaan gebruikt worden door nieuwe bruggenbouwers die gewone Bosschenaren met elkaar verbinden.

ROB GRUBEN FOUNDER & OWNER BAAC BV

De ziel van een gebouw wordt bepaald door de mens. Die ziel bezit geen eigenleven, maar wordt gevoed door de intenties van de mensen die het gebouw gebruiken. Zo vormen we een elementaal. Bij een leegstaand gebouw blijft die elementaal verstoken van menselijke levensenergie: het gebouw wordt zielloos. Dit boek geeft prachtige voorbeelden van mensen die de leegstaande brugwachtershuisjes van nieuwe levensenergie voorzagen. Positieve energieën, zoals vertrouwen, creativiteit, openheid, geborgenheid, enzovoort. Zo vormen en voeden wij samen, als sociale gemeenschap, nieuwe levensstructuren. Onze intenties bepalen de sfeer en wijzelf creëren de ziel van een gebouw. Dit boek is daar het overtuigend bewijs van.

MIKE VAN DER GELD WETHOUDER CULTUUR

Stichting weeshuisjes heeft heel knap met dit initiatief bereikt dat het een plek van iedereen is in de binnenstad. Naast dat het de functie van de historische Zuid-Willemsvaart onder de aandacht blijft brengen, is het ook een plek van ontmoeting waar jong en oud elkaar op

een laagdrempelige manier tegenkomt. De stuk voor stuk bijzondere verhalen in dit boek onderschrijven dit. Mensen kunnen hier hun verhaal kwijt. Ik heb het boek met veel interesse gelezen en het doet me goed dat er plekken als deze in stad zijn.

ALMA WATTIMENA **STORYTELLER EN RITUEELBEGELEIDER**

“Als ik mij wijd aan het vergroten van het sociaal geluk van anderen, dan komt het vast goed.” Met deze stem in haar hart, vermomt initiatiefneemster Imke zich net als de brugwachters, als de leermeester van de Lauf der Dinge. Ze laat de brugwachtershuisjes tot de nok vullen met mensen met verhalen en rituelen van verbinding. Dit boekwerk getuigt van de herinneringen die sindsdien in ieders hart geschreven zijn: “Hier hebben wij ons vertrouwen in onze eigen leefomgeving, onze aarde, mogen herstellen.” Hoe dat kan? Gewoon, omdat de tijd van sociaal geluk anders tikt in kleine huisjes, waarvan akte.

DIEKE WESSELINGH **HOOFD ERFGOED** **'S-HERTOGENBOSCH**

De laatste jaren is de visie op erfgoed aan het veranderen. Onder meer het Verdrag van Faro uit 2005 legt de nadruk op de waarde van erfgoed voor de samenleving. Het project rond de drie Bossche brugwachtershuisjes is hiervan een sprekend voorbeeld: de beheerders en bezoekers vormen ware erfgoedgemeenschappen. Door participatie is het gelukt om de ‘weeshuisjes’ langs de Zuid-Willemsvaart nieuwe betekenis te geven. Het geluk schuilt er niet alleen in een klein hoekje, maar nu ook in een kleurrijk boekje!

PETER EN DICK VAN DE BROEK **BRUGWACHERSZONEN**

Mooi kleurrijk boek met pakkende en soms ontroerende teksten. Mooi hoe “de Wacht” van de Orthenbrug, waar wij als mennekes zo vaak zaten, is uitgegroeid tot koffietent “de Camping”. Eigenlijk is de functie hetzelfde gebleven; een ontmoetingsplek voor de buurt. Onze pa zou er ook “iets van gevonden hebben” maar stiekem heel trots zijn op dit boek. Hij heeft er 25 jaar als brugwachter gewerkt, 40 jaar gewoond, het was zijn tweede woonkamer. Toen onze pa overleed in 2019 hingen jullie de vlag halfstok. Later hebben wij onze pa uitgestrooid bij ZIJN Orthenbrug, bij koffietent “de Camping.” Grote dank!

GERBEN VAN DIJK **AMBASSADEUR HERBESTEMMING**

Wat een prachtige ode aan de Bossche Brugwachtershuisjes. Zo’n brugwachtershuisje kan letterlijk en figuurlijk veel in beweging brengen. Ik ben blij verrast wat er allemaal is losgemaakt door huisjes die eigenlijk al afgeschreven waren. Waar de brugwachter vroeger een sociale functie had, hebben de huisjes dat nu op andere manier opnieuw gekregen. Waarin een klein huisje groot kan zijn. Dit boekje is een bron van inspiratie voor iedereen die in kleine huisjes grote dingen wil doen.

WESLEY LIBREGTS **EX-SLUISMEESTER SLUIS 0**

‘Een mooi overzicht van projecten van de stichting door de jaren heen die leven brengen in de brugwachtershuisjes’.

ERIC JAPENGA **ADVISEUR THEATER & DANS KUNSTLOC BRABANT**

Juweeltjes in de publieke ruimte, monumentjes die je erop wijzen dat er nog zoiets bestaat als publieke ruimte. De weeshuisjes getuigen van de mogelijkheid zelf je eigen omgeving vorm te geven, in samenwerking met de mensen om je heen. Ze maken je wereld groter, geven vorm aan ruimte waar je samen kunt leven, waar je contact kunt maken met andere mensen die ook graag met jou samen leven. Ze zijn de kloppende hartjes van de stad en geven bloed aan wat er écht toe doet: je leeft pas echt als je de mensen om je heen écht ziet. En daar krijg je dan ook nog een kopje koffie bij... Dank voor dit boek!

DE ROEP VAN HET WATER

Door al die positieve ervaringen kwam het besef dat ik met mijn bijdrage aan dit boek iets zichtbaar kan maken. Daarom wil ik een pleidooi houden om huisjes aan de bruggen, gemalen en sluizen in te richten als toevluchtsoorden van gemeenschapszin. Met lokale social designers, community-kunstenaars, fotografen, filmmakers, dichters, filosofen, beeldend kunstenaars als verbinders en verhalenvertellers. Kleine huisjes van betekenis vol menselijke maat. Juist op deze plekken waar het vertrouwen in de grillen van moeder aarde dreigt te verdwijnen. Hier kunnen we op ontspannen wijze het vertrouwen in de aarde, in onze eigen leefomgeving herstellen. Zodat wij mensen elkaar weten te vinden, ook als het water ons straks misschien aan de lippen staat. Want samen hoor je meer, samen zie je meer. Je kijkt anders; het biedt een nieuw en positief toekomstperspectief voor dezelfde plek.

Imke van Dillen
Buro Bouwrituelen

MET DANK AAN

Annarchi
Avans studenten
Award Communication
BAI
Begane Grond
Beursvloer Den Bosch
BHIC
Bike & Bite
Boekhandel Heinen
Boel Bazaar
Bossche Groenen
Bossche Partners
Bossche Waterweek
Boyke Kooijmans architect
Bosch Parade
Brabant Cloud
Brabant Wonen - Nieuwehagen
Brabants Dagblad
Brand Charity
Britt & Lynn
Broed
Buurtbemiddeling 073
Buro Bouwrituelen
Buro Brand
Buro Lubbers
Buurtcamping NL
Cal XI
Charles maakt het
Claar is Helder
Claeren
Coffeelab
Community Art Brabant
Coreworks
Cultuurfondsen Den Bosch
Dat wat Blijft- Zuidwillemsvaart
De Bossche Zomer
De Mediamannen
De Meeuw
de Zusjes
Den Bosch City

Dekkers van Gerwen
Droomstad Den Bosch
DTV Den Bosch
Erfgoed Brabant
ErfgoedVrijwilliger
Fresh Forward
Gemeente Helmond
Gemeente 's-Hertogenbosch
Glowing Places
Green Bridges
HLB Van Daal Adviseurs en Accountants
Hermes
Huis 73
Holla advocaten
Huybrechts Notarissen
IndebuurtDenbosch
Jachthaven De Waterpoort
Kameraden Café
Keet
Kenniscentrum Filantropie
Kimmic
Kindcentrum Meander
Kleefkracht
KNHM
Copernikkel
Kuijpers Installaties
Kunstloc
Lokale Goedendoelengids Den Bosch
De Lui aard
Lumix
Manify.nl
Marij Gravestein
Maritiem Den Bosch
Mestmag
NIO
Open Monumentendag
Oranjefonds
P-Nase Productions
Paleis Voor Volksvlijt
Participatietafel Duurzaamdoor

Prins Bernhard Buurtcultuurfonds
PVDA
Roeivereniging de Hertog
Rugbyclub Den Bosch
Rijksdienst Cultureel Erfgoed - FARO
Rijkswaterstaat
Schurkenbiefstuk
Seneca Advies
Stérk.Brabant
Stadscamping Overboord
Stadschroniqueur Eric Alink
Stichting 1184
Stichting Bijnaabantjes
Stichting Buddyhulp Den Bosch
Stichting Brugwachtershuisjes
Stichting Quiet Den Bosch
Studio Samenleving
Swartopwit
Theaterfestival Boulevard
Transfarmers
Univé Buurfonds
Van den Bouwhuisen
Van Maerlant leerlingen
Van Neynselgroep - Antoniegaarde
Visueeltjes
Voordekunst
Vroege Vogels
Wijzijnzet
Zuiderbos leerlingenraad
Zuiderwaterliniefestival
De Zusjes Den Bosch

Naast deze betrokken organisaties zijn er honderden kunstenaars, makers, buurtbewoners en nog meer gulle gevers die op persoonlijke titel een bijdrage hebben geleverd of nog steeds doen. Een groot dankjewel voor allen die de verweesde huisjes tot levendige ontmoetingsplekken hebben gemaakt.

ORTHENBRUG

HINTHAMERBRUG

ANTHONIEBRUG

SOCIAAL GELUK IN KLEINE HUISJES

Decennialang waren in 's-Hertogenbosch drie brugwachtershuisjes langs de Zuid-Willemsvaart in bedrijf. Ooit onmisbaar voor de beroepsvaart, maar na de opening van het Maximakanaal in 2015 werden ze minder frequent gebruikt. Al snel werden de brugwachtershuisjes niet alleen een inspiratiebron voor kunstenaars, schrijvers en muzikanten, ook buurtbewoners en passanten voelden zich aangetrokken tot deze bijzondere huisjes. Samen transformeerden zij ze tot pleisterplaatsen langs de vaart waar ontmoeten en creëren een vanzelfsprekendheid werd.

Een boek vol grootse en kleinere gebeurtenissen in de brugwachtershuisjes